

Šri Iṣopaniṣada

Prijevod i komentari:
A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada

Uvod

„Učenje Veda“

Predavanje Njegove Božanske Milosti A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupade održano 6. listopada 1969. godine u dvorani Conway Hall, u Londonu, u Engleskoj.

Dame i gospodo, tema današnjeg predavanja je učenje *Veda*. Što su *Vede*? Sanskrtski korijen riječi *veda* može se različito tumačiti, ali konačni smisao je isti. *Veda* znači znanje. Svako znanje koje prihvaćate je *Veda*, jer su učenja *Veda* izvorno znanje. U uvjetovanome stanju, naše je znanje podložno mnogim nedostacima. Za razliku od oslobođene duše, uvjetovana duša ima četiri nedostatka. Prvi je da nužno radi greške. Na primjer, Mahatma Gandhi se u našoj zemlji smatra velikanom, ali je napravio puno pogrešaka. Njegov ga je pomoćnik još pred sam kraj upozoravao: „Mahatma Gandhi, ne idite na sastanak u New Delhi. Od nekih sam prijatelja čuo da vam prijeti opasnost.“ Ali on nije poslušao. Ustrajao je u odluci da ode i stradao. Čak i velikani poput Mahatme Gandhija i predsjednika Kennedyja rade greške. Griješiti je ljudski. To je jedan od nedostataka uvjetovane duše.

Drugi nedostatak je podložnost iluziji. Biti u iluziji znači prihvatiti *mayu*, ono što nije takvo kakvim se čini. *Maya* doslovno znači „ono što nije“. Svatko prihvaća tijelo kao jastvo. Ako vas upitam što ste, reći ćete: „Ja sam Ivan. Ja sam bogataš. Ja sam ovo, ja sam ono.“ Sve su to tjelesna poistovjećivanja, ali vi niste tijelo. To je iluzija.

Treći nedostatak je sklonost varanju. Svatko voli varati druge. I najveća budala se predstavlja kao vrlo inteligentan čovjek. Premda je već istaknuto da je u iluziji i da griješi, on će umovati: „Ja mislim ovako.“ Ali ne poznaje čak ni samoga sebe. Piše knjige o filozofiji, iako je pun nedostataka. To je njegova bolest. To je varanje.

Naposljetku, imamo nesavršena osjetila. Ponosni smo na svoje oči. Često nas izazivaju: „Možete li mi pokazati Boga?“ A imate li vi oči kojima možete vidjeti Boga? Ako nemate oči, nikada nećete vidjeti. Kad bi sada u sobi nestalo svjetla, ne biste mogli vidjeti ni svoje ruke. Kakav je, onda, vaš vid? Ne možemo očekivati da ćemo steći znanje (*vedu*) nesavršenim osjetilima. Uza sve te nedostatke, u uvjetovanom životu ne možemo nikome dati savršeno znanje. Ni sami nismo savršeni. Zato prihvaćamo *Vede* kakve jesu.

Vede možete smatrati hinduskim spisima, ali riječ „hindu“ je stranoga porijekla. Mi nismo hindusi. Mi sebe smatramo dijelom *varnašrame*. Taj izraz ukazuje na sljedbenike *Veda*, one koji prihvaćaju osmerostruku podjelu ljudskog društva na *varne* i *ašrame*. U društvenom, kao i u duhovnom životu postoji podjela na četiri staleža, odnosno reda. To se naziva *varnašramom*. U *Bhagavad-giti* (4.13) rečeno je: „Ovakva podjela postoji svuda, jer ju je

stvorio Bog." Društvo se dijeli na *brahmane*, *kšatrije*, *vaišye* i *šudre*. *Brahmane* su vrlo inteligentni ljudi koji znaju što je Brahman. Za njima slijede *kšatrije*, administrativni stalež. Potom *vaišye*, trgovci. Ove prirodne staleže nalazimo svuda. To je vedsko načelo i mi ga prihvaćamo. Vedska načela se prihvaćaju kao neporeciva istina, jer ne mogu biti pogrešna. Na primjer, u Indiji se kraljja balega smatra čistom, iako je životinjski izmet. U *Vedama* ćete na jednom mjestu naći odredbu da se morate odmah okupati ako dodirnete izmet. Na drugom mjestu je rečeno da je kraljja balega čista. Ako njome premažete nečisto mjesto, ono će postati čisto. Običnim razumom možemo tvrditi da je to proturječno. Ustvari, s obične točke gledišta i jest proturječno, ali nije pogrešno. To je činjenica. Jedan istaknuti znanstvenik i liječnik iz Calcutte analizirao je kraljju balegu i otkrio da posjeduje sva antiseptična svojstva.

Ako u Indiji jedan čovjek kaže drugome: „Moraš to učiniti“, taj mu drugi može odgovoriti: „Što hoćeš time reći? Zar je to vedska naredba koju moram poslušati bez prigovora?“ Vedske se naredbe ne interpretiraju, ali ako pažljivo proučite zašto su dane, vidjet ćete da su sve ispravne.

Vede nisu zbirke ljudskoga znanja. Vedsko znanje potječe iz duhovnoga svijeta, od Gospodina Krišne. Drugo ime za *Vede* je *šruti*. Riječ *šruti* odnosi se na znanje koje se stječe slušanjem. To nije eksperimentalno znanje. *Šruti* se uspoređuje s majkom. Od majke učimo toliko mnogo stvari. Na primjer, ako želite znati tko vam je otac, tko vam može odgovoriti? Majka. Ako vam kaže: „Ovo je tvoj otac“, morate to prihvatiti. Ne možete eksperimentalnim putem saznati tko vam je otac. Slično tomu, ako želite steći znanje o onome što je izvan dosega vašeg iskustva, vašega eksperimentalnog znanja i osjetilnih djelatnosti, morate prihvatiti *Vede*. Nema govora o eksperimentiranju. Eksperimenti su već provedeni i istina je utvrđena. Majčina se izjava mora prihvatiti kao istina. Nema drugog načina.

Vede se smatraju majkom, a Brahma djedom, praocem, jer je prvi primio vedsko znanje. Prvo živo biće na samom početku bio je Brahma. On je primio vedsko znanje te ga je prenio Naradi i drugim učenicima i sinovima, a oni su ga prenijeli svojim učenicima. Tako se vedsko znanje prenosi učeničkim slijedom. U *Bhagavad-giti* je potvrđeno da se vedsko znanje spoznaje na taj način. Eksperimentalnim putem možete doći do istog zaključka, ali da biste uštedjeli vrijeme, trebate prihvatiti vedske izjave. Ako želite znati tko vam je otac, a majku prihvatite kao autoritet, onda ćete bez rasprave prihvatiti što god vam ona kaže. Postoje tri vrste svjedočanstva: *pratyakša*, *anumana* i *šabda*. *Pratyakša* znači „neposredno svjedočanstvo“. Neposredno svjedočanstvo nije osobito dobro, jer su naša osjetila nesavršena. Svakog dana vidimo sunce i ono nam izgleda kao maleni kolut, ali zapravo je veće od mnogih planeta. Kakva je korist od takvoga gledanja? Umjesto toga, moramo čitati knjige i na taj način steći znanje o suncu. Neposredno iskustvo nije savršeno. *Anumana*, induktivno znanje, temelji se na pretpostavci: „To bi moglo biti ovako.“ Na primjer, Darwinova teorija tvrdi da su se stvari zbile na

ovaj ili onaj način, ali to nije znanost. To je prijedlog koji također nije savršen. Ali znanje primljeno iz autoritativnih izvora je savršeno. Kad od autoriteta s radio postaje čujete najavu programa, prihvaćate je. Ne poričete je i ne morate eksperimentirati, jer ste je primili iz autoritativnih izvora.

Vedsko znanje se naziva *šabda-pramanom*, a drugi naziv za njega je *šruti*. *Šruti* znači da se mora primiti putem uha. *Vede* naučavaju da samo slušajući od autoriteta možemo shvatiti transcendentalno znanje. Transcendentalno znanje ne potječe iz ovoga svemira. Znanje ovoga svemira je materijalno, a znanje izvan njega transcendentalno. Ne možemo prići čak ni granicama svemira. Kako onda možemo otići u duhovni svijet? Stoga, nismo u mogućnosti da steknemo potpuno znanje.

Duhovno nebo postoji. S onu stranu pojavnoga i nepojavnoga svijeta postoji druga priroda, ali kako možete saznati da postoji nebo na kojem su planeti i njihovi stanovnici vječni? Sve to znanje postoji, ali kako ćete doći do njega eksperimentalnim putem? To je nemoguće. Zato morate prihvatiti pomoć *Veda*. To se naziva vedskim znanjem. U našem pokretu za svjesnost Krišne znanje prihvaćamo od najvišeg autoriteta, od Krišne. Sve vrste ljudi prihvaćaju Krišnu za najviši autoritet. Prije svega, govorim o dvije vrste transcendentalista. Jedni su impersonalisti, *mayavadiji*. Obično su poznati kao vedantisti, a predvodi ih Šankaračarya. Druga vrsta transcendentalista su vaišnave, poput Ramanujačarye, Madhvačarye i Višnu-svamija. I Šankara-sampradaya i vaišnava-sampradaya prihvaćaju da je Krišna Svevišnja Božanska Osoba. Šankaračarya se smatra impersonalistom koji je propovijedao impersonalizam, neosobni Brahman, ali on je ustvari prikriveni personalist. U svom tumačenju *Bhagavad-gite* napisao je: „Svevišnja Božanska Osoba Narayana transcendentalan je prema kozmičkom očitovanju.“ Potom je potvrdio: „Ta Svevišnja Božanska Osoba Narayana je Krišna koji se pojavio kao sin Devaki i Vasudeve.“ Posebno je spomenuo imena Krišninih roditelja. Svi transcendentalisti prihvaćaju Krišnu za Svevišnju Božansku Osobu. U to nema dvojbe. Naš izvor znanja u svjesnosti Krišne je *Bhagavad-gita*, koju je izgovorio sam Krišna. Objavili smo *Bhagavad-gitu* kakva jest, jer prihvaćamo Krišnine riječi bez ikakva tumačenja. To je vedsko znanje. Prihvaćamo ga, jer je čisto. Prihvaćamo sve što Krišna kaže. To je svjesnost Krišne. Tako štedimo puno vremena. Ako prihvatite pravi autoritet, odnosno izvor znanja, uštedjet ćete vrijeme. Na primjer, u materijalnom svijetu postoje dva načina stjecanja znanja, induktivni i deduktivni. Dedukcijom prihvaćate tvrdnju da je čovjek smrtan. Da je to tako kaže i vaš otac, i vaša sestra, i svi drugi, a vi ne provodite eksperimente. Prihvaćate za činjenicu da je čovjek smrtan. Kad biste to željeli saznati istraživanjem, morali biste proučiti svakog čovjeka. Pri tome biste čak mogli pomisliti kako besmrtan čovjek možda i postoji, ali ga još niste susreli. Na taj način vaše se istraživanje nikad ne bi privedo kraju. Taj se proces na sanskrtu naziva *aroha*, uzlazni proces. Ako znanja poželite steći nekim oblikom osobnoga napora, uz pomoć nesavršenih osjetila, nikada nećete doći do pravog zaključka. To nije moguće.

U *Brahma-samhiti* nalazimo izjavu: „Putujte zrakoplovom koji leti brzinom uma!" Naši materijalni zrakoplovi lete tri tisuće kilometara na sat, ali kolika je brzina uma? Dok sjedite kod kuće možete trenutno pomisliti na Indiju, koja je udaljena, recimo, šesnaest tisuća kilometara, i ona se odmah pojavi u vašemu domu. Umom ste otišli do nje. Brzina uma je tako velika. Zato je rečeno: „Kad biste putovali tom brzinom milijunima godina, uvidjeli biste da je duhovno nebo neograničeno." Ne možemo mu se čak ni približiti. Zato vedski spisi nalažu da moramo (upotrijebljena je riječ „obavezno") prići vjerodostojnu duhovnom učitelju, *guruu*. Koja je kvalifikacija duhovnog učitelja? Duhovni učitelj je onaj tko je pravilno čuo vedsku poruku iz pravog izvora i tko je čvrsto utemeljen u Brahmanu. To su dvije odlike koje mora posjedovati. Inače nije vjerodostojan.

Ovaj pokret za svjesnost Krišne ovlašten je prema vedskim načelima. Krišna kaže u *Bhagavad-giti*: „Pravi cilj vedskog istraživanja je spoznaja Krišne." U *Brahma-samhiti* je rečeno: „Krišna, Govinda, ima bezbroj oblika, ali svi su oni jedno." Oni ne nalikuju našim nesavršenim oblicima. Njegov oblik je savršen. Moj oblik ima početak, ali Njegov nema. On je *ananta*. Nema kraja Njegovim raznim oblicima. Moj oblik sjedi ovdje, a ne u mom stanu. Vi sjedite tu, a ne u svom stanu. Ali Krišna u isto vrijeme može svuda biti prisutan. Može sjediti u Goloka Vrndavani i istodobno sve prožimati, biti prisutan svuda. On je prvobitna, najstarija osoba, ali kad god pogledate Krišninu sliku, vidjet ćete mladića od petnaestak ili dvadesetak godina. Nikad nećete vidjeti starca. Vidjeli ste u *Bhagavad-giti* slike Krišne kao vozača bojnih kola. U to je vrijeme imao preko sto godina. Imao je praunuke, ali je izgledao kao mladić. Krišna, Bog, nikada ne stari. To je Njegova vrhovna moć. Ako poželite naći Krišnu proučavanjem vedskih spisa, samo će vas zbuniti. To možda i jest moguće, ali je vrlo teško. Međutim, o Krišni možete vrlo lako steći znanje od Njegovoga *bhakte*. On vam Ga može dati riječima: „Krišna je ovdje, uzmi Ga." To je moć Krišninih *bhakta*.

Prvobitno je postojala samo jedna *Veda* i ljudi je nisu morali čitati. Bili su inteligentni i imali tako dobro pamćenje da bi je razumjeli čim bi je čuli od duhovnog učitelja. Odmah bi shvatili čitav njezin smisao. Ali prije pet tisuća godina Vyasadeva je za ljude u ovom dobu, Kali-yugi, zapisao *Vede*. Znao je da neće živjeti dugo, niti imati dobro pamćenje i istančanu inteligenciju. „Zato ću ih pisanom riječju poučiti vedskom znanju." Tako je podijelio *Vedu* na četiri dijela: *Rg*, *Sama*, *Atharva* i *Yajur*. Potom je povjerio te *Vede* svojim učenicima. Mislio je i na sloj manje inteligentnih ljudi: *stri* (žene), *šudre* (radnike) i *dvija-bandhue*. *Dvija-bandhu* je osoba rođena u obitelji visokoga roda koja nema potrebne kvalifikacije. Čovjek rođen u obitelji brahmane koji nema kvalifikacije *brahmane* naziva se *dvija-bandhu*. Za njih je napisao *Mahabharatu*, zvanu povijest Indije, i osamnaest *Purana*. Sva ova djela - *Purane*, *Mahabharata*, četiri *Vede* i *Upanišade* - predstavljaju vedsku književnost. *Upanišade* su dio *Veda*. Vyasadeva je potom za učenjake i filozofe sažeto izložio sve vedsko znanje u *Vedanta-sutri*. To je zaključna riječ

Veda.

Vyasadeva je osobno napisao *Vedanta-sutru* po uputama Narade, svojega Gurua Maharaje (duhovnog učitelja), ali ipak nije bio zadovoljan. To je duga priča, opisana u *Śrīmad-Bhagavatamu*. Vedavyasa nije bio osobito zadovoljan čak ni nakon što je napisao *Purane*, *Upaniṣade* i *Vedanta-sutru*. Onda ga je njegov duhovni učitelj, Narada, poučio: „Objasni *Vedanta-sutru*." *Vedanta* znači „krajnje znanje", a krajnje znanje je Kriṣna. Kriṣna kaže da kroz sve *Vede* trebamo spoznati Njega: *vedanta-krd veda-vid eva caham*. Uz to kaže: „Ja sam tvorac *Vedanta-sutre* i poznavatelj *Veda*." Prema tomu, Kriṣna je krajnji cilj. To je objašnjeno u svim vaiṣṇavskim tumačenjima filozofije *Vedante*. Mi, gaudijski vaiṣṇave, imamo svoje tumačenje filozofije *Vedante*, *Govinda-bhaṣya*, koju je napisao Baladeva Vidyabhuṣana. I Ramanujačarya i Madhvačarya su napisali takva tumačenja. Šankaračaryino tumačenje nije jedino. Postoji više tumačenja *Vedante*, ali ljudi imaju pogrešan dojam da je Šankaračaryino tumačenje jedino, jer ga vaiṣṇave nisu prvi napisali. Sam je Vyasadeva napisao savršeno tumačenje *Vedante*, *Śrīmad-Bhagavatam*. *Śrīmad-Bhagavatam* počinje prvim riječima *Vedanta-sutre*: *janmady asya yatah*. Značenje tih riječi (*janmady asya yatah*) u potpunosti je objašnjeno u *Śrīmad-Bhagavatamu*. *Vedanta-sutra* tek nagovještava što je Brahman, Apsolutna Istina: „Apsolutna Istina je taj iz kojega sve emanira." To je sažeta tvrdnja koja je potanko objašnjena u *Śrīmad-Bhagavatamu*. Ako sve emanira iz Apsolutne Istine, kakva je onda priroda Apsolutne Istine? To je objašnjeno u *Śrīmad-Bhagavatamu*. Apsolutna Istina mora biti svjesnost. Ona je samoobasjana (*sva-rat*). Svjesnost i znanje razvijamo primajući znanje od drugih, ali za Apsolutnu Istinu rečeno je da je samoobasjana. *Vedanta-sutra* predstavlja bit vedskog znanja, a sam pisac ju je objasnio u *Śrīmad-Bhagavatamu*. Za kraj, molimo one koji iskreno tragaju za vedskim znanjem da pokušaju shvatiti smisao svega vedskog znanja iz *Śrīmad-Bhagavatama* i *Bhagavad-gite*.

Prizivanje

*om purnam adah purnam idam
uirnat purnam udaćyate
purnasya purnam adaya
purnam evavašišyate*

om - Potpuna Cjelina; *purnam* - savršeno potpuna; *adah* - te; *purnam* - savršeno potpune; *idam* - pojavni svijet; *purnat* - iz potpuno savršene; *purnam* - potpune jedinke; *udaćyate* - stvorene; *purnasya* - iz Potpune Cjeline; *purnam* - potpuno, sve; *adaya* - oduzeto; *purnam* - potpuna; *eva* - čak; *avašišyate* - ostaje.

Svevišnji Gospodin savršen je i potpun, pa kako je potpuno savršen, tako je potpuna cjelina i sve što iz Njega izvire, kao ovaj pojavni svijet. Sve što nastane iz Potpune Cjeline i samo je potpuno. Kao Potpuna Cjelina, On je u potpunoj ravnoteži, iako iz Njega izviru tolike potpune jedinke.

KOMENTAR: Potpuna Cjelina, Vrhovna Apsolutna Istina, potpuna je Božanska Osoba. Spoznaja neosobnog Brahmana i Paramatme, Nadduše, nepotpuna je spoznaja Apsolutne Cjeline. Svevišnji Gospodin je *sać-ćid-ananda-vigraha*, a spoznaja neosobnoga Brahmana predstavlja spoznaju Njegova vida vječnosti, zvanog *sat*. Spoznaja Paramatme, Nadduše, predstavlja spoznaju vidova vječnosti i znanja, zvanih *sat* i *čit*. Međutim, spoznaja Božanske Osobe predstavlja spoznaju svih transcendentalnih vidova: *sata*, *čita* i *anande* (blaženstva). Kad netko spozna Vrhovnu Osobu, u potpunosti spoznaje te vidove Apsolutne Istine. Kao što je već rečeno, Svevišnja Božanska Osoba je *sać-ćid-ananda-vigraha*. *Vigraha* znači „oblik”. Potpuna Cjelina nije bezoblična. Kad bi bila bezoblična ili na koji drugi način manja od Svoje kreacije, ne bi bila potpuna. Potpuna Cjelina mora obuhvaćati sve što je unutar i izvan dosega našeg iskustva, inače ne može biti potpuna.

Potpuna Cjelina, Svevišnja Božanska Osoba, ima neizmjerne moći koje su jednako potpune kao Božanska Osoba. Stoga je ovaj pojavni svijet također potpun u sebi. Dvadeset četiri elementa, koja se privremeno očituju kao materijalni svemir, tako su osmišljena da stvaraju sve što je potrebno za održavanje i opstanak svemira. Nitko drugi u svemiru ne treba uložiti poseban napor da bi ga održao. Svemir ima izvjesno vrijeme trajanja, koje je utvrđeno energijom Potpune Cjeline, a kad ono istekne, ovo privremeno očitovanje bit će uništeno prema savršenom planu Potpune Cjeline.

Malenim potpunim jedinkama (živim bićima) pružene su sve pogodnosti kako bi spoznale Potpunu Cjelinu. Svaki oblik nepotpunosti doživljavamo zbog nepotpunoga znanja o Potpunoj Cjelini. Svjesnost živoga bića potpuno se

očituje u ljudskom obliku života koji stječemo evolucijom kroz 8 400 000 vrsta života u krugu rađanja i umiranja. Ako živo biće ne spozna svoju potpunost u odnosu prema Potpunoj Cjelini u ovom ljudskom životu, koji je blagoslovljen punom svjesnošću, ono gubi priliku da spozna svoju potpunost i ponovno biva podvrgnuto ciklusu evolucije, po zakonu materijalne prirode.

Ne shvaćajući da je u prirodi sve savršeno uređeno za održavanje našega postojanja, pokušavamo iskoristiti prirodna bogatstva da bismo stvorili tobožnji potpuni život posvećen osjetilnom uživanju. Varavi život osjetilnoga uživanja je iluzoran, jer živo biće ne može uživati u djelatnostima osjetila, ako nije povezano sva Potpunom Cjelinom. Ruka je potpuni dio sve dok je povezana s cijelim tijelom. Kad se odsiječe, možda nalikuje ruci, ali gubi sve moći ruke. Slično tomu, živa bića su sastavni djelići Potpune Cjeline i ako se od Nje odvoje, ne nalaze zadovoljstvo u iluzornom očitovanju potpunosti.

Potpunost ljudskoga života možemo spoznati samo kroz služenje Potpunoj Cjelini. Sve službe na svijetu - društvene, političke, zajedničke, međunarodne ili čak međuplanetarne - ostat će nepotpune sve dok se ne povežu s Potpunom Cjelinom. Kad je sve povezano s Potpunom Cjelinom, Njoj pridruženi sastavni djelići postaju i sami potpuni u sebi.

Prva mantra

*išavasyam idam sarvam
yat kinća jagatyam jagat
tena tyaktena bhunjitha
ma grdhah kasya svid dhanam*

iša - Gospodin; *avasyam* - upravlja; *idam* - tim; *sarvam* - svim; *yat kinća* - sve što; *jagatyam* - u svemiru; *jagat* - živo i neživo; *tena* - On; *tyaktena* - namijenio; *bhunjithah* - trebamo prihvatiti; *ma* - ne; *grdhah* - pokušavati steći; *kasya svid* - tuđe; *dhanam* - bogatstvo.

Gospodin je vlasnik i upravitelj svega živog i neživog u svemiru. Zato trebamo prihvatiti samo ono što nam je potrebno: stvari koje su nam namijenjene. Ostale stvari ne bismo smjeli uzimati, znajući dobro kome pripadaju.

KOMENTAR: Vedsko znanje je nepogrešivo, jer se prenosi savršenim učeničkim slijedom duhovnih učitelja, počev od samogara Gospodina. Prvu riječ vedskoga znanja izgovorio je sam Gospodin i ona se prima iz transcendentalnih izvora. Riječi koje je izgovorio Gospodin nazivaju se *apaurušeya*, što znači da ih nije izgovorila svjetovna osoba. Živo biće u materijalnom svijetu ima četiri nedostatka: (1) sigurno čini pogreške, (2) podliježe iluziji, (3) sklono je varanju drugih i (4) ima nesavršena osjetila. Nitko uvjetovan ovim nesavršenostima ne može izložiti savršeno znanje. *Vede* nisu stvorila takva nesavršena bića. Gospodin je prvobitno razotkrio vedsko znanje u srcu Brahme, prvoga stvorenog živog bića, koji ga je potom prenio svojim sinovima i učenicima. Oni su ga, kroz povijest, dalje prenosili.

Budući da je Gospodin *purnam*, potpuno savršen, ne podliježe zakonima materijalne prirode kojima sam upravlja. Međutim, živim bićima i neživim predmetima upravljaju zakoni prirode, što znači da su neminovno pod upravom Gospodinove moći. *Išopanišada* je dio *Yajur Vede* i stoga sadrži znanje o vlasništvu nad svim stvarima koje postoje u svemiru.

U sedmom poglavlju *Bhagavad-gite* (7.4-5), koje govori o *para* i *apara prakrti*, potvrđeno je da je Gospodin vlasnik svega u svemiru. Svi prirodni elementi - zemlja, voda, vatra, zrak, eter, um, inteligencija i ego - pripadaju Gospodinovoj nižoj materijalnoj energiji (*apara prakrti*), dok živa bića, organska energija, pripadaju *para prakrti*, Gospodinovoj višoj energiji. Obje *prakrti*, obje energije, izvire iz Gospodina. On je vrhovni, krajnji upravitelj svega što postoji. Sve u svemiru pripada bilo *para* bilo *apara prakrti*; sve je u vlasništvu Vrhovnoga Bića.

Vrhovno Biće, Apsolutna Božanska Osoba, potpuna je osoba i posjeduje potpunu, savršenu inteligenciju kojom sve usklađuje, zahvaljujući Svojim različitim moćima. Vrhovno Biće često se uspoređuje s vatrom, a organska i anorganska očitovanja s toplinom i svjetlošću vatre. Kao što vatra širi energiju

u obliku topline i svjetlosti, Gospodin očituje Svoju energiju na različite načine. Tako ostaje vrhovni upravitelj, održavatelj i vladar svega. Sve zna i dobročinitelj je svih živih bića. Posjeduje sve moći i nepojmljivo obilje, snagu, slavu, ljepotu, znanje i odvojenost.

Zato uz pomoć inteligencije trebamo doći do zaključka da nitko, osim Boga, ničemu nije vlasnik. Trebamo uzeti samo ono što nam je Gospodin namijenio. Na primjer, krava daje mlijeko, ali ga ne pije. Ona jede travu i žito, a njezino mlijeko hrana je za ljudska bića. To je uredio Gospodin. Trebamo biti zadovoljni onime što nam je ljubazno namijenio i uvijek imati na umu komu naša imovina zapravo pripada.

Na primjer, za gradnju kuće potrebni su zemlja, drvo, kamen, željezo, cement i razni drugi materijali. Ako razmišljamo u skladu sa *Šri Išopanisadom*, moramo zaključiti da sami ne možemo proizvesti ni jedan od tih građevinskih materijala. Možemo ih samo prikupiti i svojim ih radom preobraziti u različite oblike. Radnik ne može tvrditi da je vlasnik stvari koju je napravio, samo zato što je u nju uložio veliki trud.

U suvremenom društvu uvijek vlada veliki sukob između radnika i kapitalista. Taj sukob poprimio je međunarodne razmjere, pa je svijet u opasnosti. Ljudi se gledaju neprijateljski i reže jedni na druge poput mačaka i pasa. *Šri Išopanišada* ne može davati savjete mačkama i psima, ali može prenijeti čovjeku Božju poruku preko vjerodostojnih *ačarya* (svetih učitelja). Ljudski rod treba prihvatiti vedsku mudrost *Šri Išopanišade* i okončati sporove oko materijalnih posjeda. Mora se zadovoljiti pogodnostima koje su joj dodijeljene Gospodinom milošću. Ako komunisti, kapitalisti ili bilo koji drugi sloj ljudi svojata pravo vlasništva nad prirodnim bogatstvima, koja u potpunosti pripadaju Gospodinu, neće vladati mir. Kapitalisti ne mogu političkim potezima smanjiti utjecaj komunista, niti komunisti mogu poraziti kapitaliste tako da se bore za ukradeni kruh. Ako ne priznaju vlasništvo Svevišnjeg Božanske Osobe, sva imovina koju prisvajaju ukradena je. Zbog toga će ih stići kazna po zakonima prirode. I komunisti i kapitalisti imaju atomske bombe koje će na kraju sigurno uništiti obje strane, ako ne priznaju vlasništvo Svevišnjega Gospodina. Da bi se spasili i donijeli mir svijetu, i jedni i drugi moraju se pridržavati uputa *Šri Išopanišade*.

Ljudi nisu stvoreni da se svađaju poput mačaka i pasa. Pomoću svoje inteligencije moraju shvatiti važnost i cilj ljudskoga života. Vedski spisi namijenjeni su čovječanstvu, a ne mačkama i psima. Mačke i psi ne čine grijeh ubijajući druge životinje da bi se prehranili, ali ako čovjek ubije životinju da bi zadovoljio svoj neobuzdani jezik, odgovoran je za kršenje zakona prirode. Zato ga nužno stiže kazna.

Standard ljudskoga života ne može se primijeniti na životinje. Tigar ne jede rižu ili pšenicu, niti pije kravlje mlijeko, jer mu je dodijeljena hrana u obliku životinjskoga mesa. Neke životinje su biljojedi a druge mesojedi, ali ni jedna vrsta ne krši zakone prirode koje je uspostavila Božja volja. Sisavci, ptice,

gmazovi i drugi niži oblici života strogo se pridržavaju zakona prirode. Zato ne čine grijeh, niti su vedske upute njima namijenjene. Živo biće je odgovorno jedino u ljudskome obliku.

Netko može misliti da ne krši zakone prirode ako jede hranu biljnoga porijekla. Takvo mišljenje je pogrešno. I biljke imaju život. Premda je po zakonu prirode jedno živo biće hrana za drugo, ljudsko biće treba spoznati postojanje Svevišnjega Gospodina. Zato, nitko ne bi trebao biti ponosan na to što je strogi vegetarijanac. Životinje nemaju razvijenu svjesnost kojom mogu spoznati postojanje Gospodina, ali ljudska inteligencija je dostatna za proučavanje vedskih spisa. Pomoću nje može saznati kako djeluju zakoni prirode i steći dobrobit od takvoga znanja. Ako zanemarujemo upute vedskih spisa, izlažemo se velikoj opasnosti. Zato trebamo priznati autoritet Svevišnjega Gospodina i postati Njegovim *bhaktom*. Moramo koristiti sve za služenje Gospodina i jesti samo ostatke hrane ponuđene Njemu. To će nam omogućiti da pravilno ispunjavamo svoje dužnosti. U *Bhagavad-giti* (9.26) Gospodin otvoreno izjavljuje da prihvaća vegetarijansku hranu iz ruke čistoga *bhakte*. Ljudsko biće zato treba postati ne samo vegetarijanac, već i Gospodinov *bhakta* te svu svoju hranu ponuditi Gospodinu. Tek tada može primiti *prasadam*, Božju milost. Samo oni koji tako djeluju mogu pravilno ispunjavati dužnosti ljudskoga života. Oni koji ne nude hranu Gospodinu jedu samo grijeh i donose si razne patnje koje grijeh uzrokuje (*Bg.* 3.13).

Zanemarujući činjenicu Gospodinova vlasništva, ljudsko biće namjerno krši zakone prirode i to je korijen grijeha. Kršenje zakona prirode ili Gospodinove naredbe donosi čovjeku propast. Ali ako je razborit, svjestan zakona prirode i nije pod utjecajem nepotrebne vezanosti ili odbojnosti, Gospodin će ga sigurno prihvatiti, pa će se vratiti Bogu, u svoj vječni dom.

Druga mantra

*kurvann eveha karmani
jijivišeć chatam samah
evam tvayi nanyatheto 'sti
na karma lipyate nare*

kurvati - neprekidno djelujući; *eva* - tako; *iha* - tijekom ovog života; *karmani* - djelovanje; *jijivišet* - treba priželjkivati da živi; *šatam* - stotinu; *samah* - godina; *evam* - tako živeći; *tvayi* - tebi; *na* - nikakav; *anyatha* - izbor; *itah* - od ovog puta; *asti* - postoji; *na* - ne; *karma* - djelovanje; *lipyate* - može se vezati; *nare* - za čovjeka.

Onaj tko neprekidno djeluje na taj način može priželjkivati da živi stotinama godina, jer takvim djelovanjem ne potpada pod zakon karme. Čovjek nema drugoga izbora osim toga puta.

KOMENTAR: Nitko ne želi umrijeti. Svatko želi živjeti što je moguće duže. Ta težnja se primjećuje kako kod pojedinaca, tako i kod zajednica, društava i naroda. Sva živa bića teško se bore za život i to je, prema *Vedama*, sasvim prirodno. Živo je biće po prirodi vječno, ali zbog zatočeništva u materijalnom postojanju mora kao pojedincima. Osjećamo iznova i iznova mijenjati svoje tijelo. Taj proces naziva se seljenje duše ili *karma-bandhana*, vezanost vlastitim djelovanjem. Živo biće mora raditi da bi se održalo na životu, jer je to zakon materijalne prirode. Ako ne postupa u skladu s propisanim dužnostima, krši zakon prirode i sve se više vezuje za krug rođenja i umiranja u raznim vrstama života.

I drugi oblici života podliježu krugu rođenja i umiranja, ali u ljudskom životu živo biće ima priliku da se oslobodi zakona *karme*. *Karma*, *akarma* i *vikarma* jasno su opisane u *Bhagavad-giti*. Djelatnosti koje se rade u skladu s dužnostima propisanim u razotkrivenim spisima nazivaju se *karma*. Djelatnosti koje oslobađaju od kruga rođenja i umiranja nazivaju se *akarma*. Djelatnosti kojima živo biće zlorabljuje svoju slobodu i koje ga vode u niže oblike života nazivaju se *vikarma*. Od ove tri vrste djelatnosti, inteligentni ljudi odabiru djelatnosti koje ih oslobađaju vezanosti za *karmu*. Obični ljudi žele činiti dobra djela da steknu ugled i viši položaj u ovom svijetu ili u raju, ali napredniji ljudi žele se potpuno osloboditi posljedica djelovanja. Inteligentni ljudi dobro znaju da i dobra i loša djela podjednako vezuju osobu za materijalne bijede. Zbog toga teže djelovanju koje ih može osloboditi posljedica dobrih i loših djela. Takvo je djelovanje opisano na stranicama *Šri Išopanišade*.

Upute *Šri Išopanišade* razrađene su u *Bhagavad-giti*, koja se ponekad naziva *Gitopanišadom*, biserom svih *Upanišada*. U *Bhagavad-giti* (3.9-16) Božanska Osoba kaže da nitko ne može dostići stanje *naiškarmye* ili *akarme*

ako ne obavlja dužnosti koje su propisane u vedskim spisima. Ti spisi reguliraju čovjekovu radnu energiju na takav način da on postupno spoznaje autoritet Vrhovnog Bića. Kad spozna autoritet Božanske Osobe, odnosno Vasudeve ili Krišne, smatra se da je dostigao razinu pravoga znanja. U tom pročišćenom stadiju, u kojem ne djeluju odlike materijalne prirode (neznanje, strast i vrlina), čovjek obavlja djelatnosti na razini *naiškarmye*. Takvo djelovanje ne vezuje ga za krug rođenja i umiranja.

Ustvari, nitko se ne mora baviti drugim doli predanim služenjem Gospodinu. Međutim, u nižem stadiju života, živo biće ne može se odmah latiti predanog služenja, niti može u potpunosti okončati koristoljubive djelatnosti. Uvjetovana duša obično radi kako bi ugodila osjetilima ili ostvarila sebične ciljeve, uže ili šire. Običan čovjek radi da bi uživao u svojim osjetilima. Kad to načelo osjetilnoga uživanja proširi na svoje društvo, narod ili čovječanstvo, ono poprima razna privlačna imena kao što su altruizam, socijalizam, komunizam, nacionalizam i humanitarizam. Ti „izmi“ zacijelo su vrlo privlačni oblici *karma-bandhane* (karmičke vezanosti), ali ako im netko želi posvetiti svoj život, *Šri Išopanišada* mu savjetuje da u njihovo središte stavi Boga. Nema ništa loše u tome da postane obiteljski čovjek, altruist, socijalist, komunist, nacionalist ili humanist, pod uvjetom da svoje djelatnosti obavlja u skladu s *išavasyom*, razumijevanjem da je Bog središte.

U *Bhagavad-giti* (2.40) Gospodin Krišna izjavljuje da je djelovanje usredotočeno na Boga tako dragocjeno da čak i mali napor uložen u tom smjeru čovjeka može izbaviti od najveće opasnosti. Najveća opasnost u životu je ponovni pad u evolutivni krug rađanja i umiranja u 8 400 000 vrsta života. Ako čovjek, na neki način, propusti duhovnu priliku koju mu pruža ljudski oblik života i ponovno padne u krug evolucije, mora se smatrati najvećim nesretnikom. Zbog svojih nesavršenih osjetila, budalaš ne vidi da mu se to zbiva. Zato nam *Šri Išopanišada* savjetuje da svoju energiju koristimo u duhu *išavasye*. Ako tako djelujemo, možemo priželjkivati dugovječnost. U suprotnome, dug život sam po sebi nema nikakvu vrijednost. Stablo, primjerice, živi stotinu ili tisuću godina. No kakvoga smisla ima živjeti dugo poput drveća, disati poput mijehova, rađati djecu poput svinja i pasa ili jesti poput deva? Skroman život usredotočen na Boga dragocjeniji je od života posvećenog bezbožnom altruizmu ili socijalizmu, koji predstavljaju samo veliku prijevaru.

Kad se altruističke djelatnosti obavljaju u duhu *Šri Išopanišade*, predstavljaju oblik *karma-yoge*. Takve djelatnosti preporuča *Bhagavad-gita* (18.5-9), jer štite osobu od pada u evolutivni proces rađanja i umiranja. I nedovršene pružaju dobrobit, jer onome tko se njima bavi jamče ljudsko tijelo u sljedećem životu. On time dobiva još jednu priliku da popravi svoj položaj na putu oslobođenja.

Šrila Rupa Gosvami je u *Bhakti-rasamrta-sindhuu* iscrpno objasnio kako obavljati djelatnosti kojima je Bog u središtu.

Treća mantra

*asurya nama te loka
andhena tamasavrtah
tams te pretyabhigačchanti
ye ke čatma-hano janah*

asuryah - namijenjeni asurama; *nama* - poznati po imenu; *te* - ti; *lokah* - planeti; *andhena* - neznanjem; *tamasa* - tamom; *avrtah* - prekriveni; *tan* - ti planeti; *te* - oni; *pretya* - nakon smrti; *abhigačchanti* - odlaze na; *ye* - bilo tko; *ke* - svatko; *ča* - i; *atmahanah* - ubojice duše; *janah* - osobe.

Ubojica duše, ma tko bio, mora otići na planete poznate kao svjetovi nevjernika, pune tame i neznanja.

KOMENTAR: Ljudski se život razlikuje od životinjskoga po svojim velikim odgovornostima. Osobe svjesne tih odgovornosti, koje u tom duhu i djeluju, nazivaju se *sure* (božanske osobe), a oni koji zanemaruju te odgovornosti ili o njima ne znaju ništa nazivaju se *asure* (demoni). U cijelom svemiru postoje samo te dvije vrste ljudskih bića. U *Rg Vedi* je rečeno da *sure* uvijek teže lotosnim stopalima Svevišnjega Gospodina Višnu i djeluju u skladu s tom težnjom. Njihov je put obasjan poput sunčeve staze.

Inteligentna ljudska bića moraju uvijek imati na umu da su taj tjelesni oblik dobila nakon mnogih milijuna godina evolucije kroz krug kojim se seli duša. Materijalni se svijet uspoređuje s oceanom, a ljudsko tijelo sa čvrstom lađom, posebno građenom za prelazak preko oceana. Vedski spisi i *ačarye* (sveti učitelji) uspoređuju se s iskusnim lađarima, a pogodnosti koje pruža ljudsko tijelo s povoljnim vjetrovima koji pomažu lađi da mirno plovi do željenog odredišta. Ako čovjek, uza sve te pogodnosti, svoj život ne iskoristi u potpunosti za samospoznavanje, mora se smatrati ubojicom duše (*atma-ha*). *Šri Išopanišada* jasno upozorava da je ubojici duše suđen ulazak u najtamniji predio neznanja i vječna patnja.

Svinjama, psima, devama ili magarcima njihove su gospodarske potrebe jednako važne kao nama naše, ali gospodarski problemi tih životinja rješavaju se isključivo u prijavim i neugodnim uvjetima. Ljudskom su biću po zakonima prirode pružene sve pogodnosti za udoban život, jer je ljudski oblik života važniji i dragocjeniji od životinjskoga. Zašto su čovjeku pružene bolje pogodnosti za život nego svinji i drugim životinjama? Zašto se vladinom službeniku na visokom položaju pružaju bolje pogodnosti nego običnome činovniku? Zato što službenik obavlja odgovorniju dužnost. Slično tomu, dužnosti koje ljudska bića obavljaju važnije su od dužnosti životinja koje se uvijek bave samo punjenjem praznih želuca. Međutim, suvremena civilizacija koja ubija dušu, samo je povećala problem „praznoga želuca“. Kad pristupimo

uglađenoj životinji u liku suvremenoga civiliziranog čovjeka i pokušamo u njoj probuditi interes za samospoznaju, ona kaže kako samo želi raditi da zadovolji svoj želudac i da gladnome čovjeku ne treba samospoznaja. Međutim, zakoni prirode tako su okrutni da čovjeku uvijek prijete nezaposlenost, unatoč tomu što poriče potrebu za samospoznajom na uštrb spremnosti da teškim radom napuni želudac.

Ljudski oblik života nije nam dat za težak rad, kakav obavljaju magarci, psi i svinje, već za dostizanje najvišega savršenstva života. Ako zanemarimo samospoznaju, zakoni prirode prisilit će nas na težak rad, iako to ne želimo. Ljudska bića u ovome dobu prisiljena su naporno raditi poput magaraca i volova koji vuku kola. Ova strofa *Śri Iṣopaniṣade* opisuje neke predjele u koje se *asure* šalju na rad. Ako čovjek ne ispuni svoje dužnosti u ljudskome obliku života, bit će prisiljen da ode na planete zvane *asurya* i da se rodi u degradiranoj vrsti života kako bi teško radio u neznanju i tami.

U *Bhagavad-giti* (6.41-43) rečeno je da će se onaj tko prihvati put samospoznaje, ali tko unatoč iskrenom nastojanju da shvati svoj odnos s Bogom ne dovrši taj proces, imati prilike roditi u obitelji *śucija* ili *śrimata*. Riječ *suci* odnosi se na duhovno naprednoga *brahmanu*, a *śrimat* na *vaiṣyū*, člana trgovačke zajednice. To znači da se onome tko ne uspije dostići samospoznaju u sljedećem životu pruža bolja prilika, jer su njegova nastojanja u ovom životu bila iskrena. Ako se čak i onome tko padne pruža prilika da se rodi u uglednoj obitelji visoka roda, teško je zamisliti položaj onoga tko je postigao uspjeh. Zahvaljujući samom nastojanju da spozna Boga, čovjeku je zajamčeno rođenje u bogatoj ili plemenitoj obitelji. Međutim, onaj tko je suviše materijalističan, tko i ne pokušava spoznati Boga, tko želi biti prekriven iluzijom i tko je vezan za materijalno uživanje, mora otići u najtamnije predjele pakla. To je potvrđeno u svim vedskim spisima. Takvi *asure* materijalisti katkad glumataju religioznost, ali njihov krajnji cilj je materijalno blagostanje. *Bhagavad-gita* (16.17-18) ih osuđuje, nazivajući ih *atma-sambhavitom*, što znači da se njihova veličina temelji na prijevarama, a moć na glasovima neukih i vlastitom materijalnom bogatstvu. Takvi *asure*, koji nemaju znanja o jastvu i *iṣavasyi*, Gospodinovim pravu vlasništva nad svime što postoji, sigurno će otići u najtamnije predjele.

Možemo zaključiti da kao ljudska bića nismo stvoreni isključivo za rješavanje gospodarskih problema na nesigurnim temeljima, već za rješavanje svih problema materijalnoga života u kojem smo se našli po zakonima prirode.

Četvrta mantra

*anejad ekam manaso javiyo
nainad deva apnuvan purvam aršat
tad dhavato 'nyan atyeti tišthat
tasminn apo matarišva dadhati*

anejat - nepomičan; *ekam* - jedan; *manasah* - od uma; *javiyah* - brži; *na* - ne; *enat* - ovomu Svevišnjem Gospodinu; *devah* - polubogovi poput Indre; *apnuvan* - mogu se približiti; *purvam* - ispred; *aršat* - brzo se krećući; *tat* - On; *dhavatah* - koji trče; *anyan* - ostale; *atyeti* - nadmašuje; *tišthat* - stojeći na jednome mjestu; *tasminn* - u Njemu; *apah* - kišu; *matarišva* - bogovi koji upravljaju vjetrom i kišom; *dadhati* - opskrbljuju.

Iako nikada ne napušta Svoje prebivalište, Svevišnji Gospodin brži je od uma i može svakoga prestići u trčanju. Moćni polubogovi ne mogu Mu se približiti. Premda boravi na jednome mjestu, upravlja onima koji opskrbljuju živa bića zrakom i kišom te nadmašuje sve u savršenstvu.

KOMENTAR: Čak ni najveći filozof ne može umnom spekulacijom spoznati Svevišnjega Gospodina, koji je Apsolutna Božanska Osoba. Svevišnjega mogu Njegovom milošću spoznati samo Njegovi *bhakte*. U *Brahma-samhiti* (5.34) je rečeno da bi filozof koji nije *bhakta*, čak i kad bi putovao kroz svemir brzinom vjetra ili uma stotinama milijuna godina, uvidio da je Apsolutna Istina još uvijek daleko od njega. *Brahma-samhita* (5.37) nadalje izjavljuje da Apsolutna Božanska Osoba ima Svoje transcendentalno prebivalište, poznato kao Goloka, u kojem provodi Svoje zabave. A ipak, Svojim nepojmljivim moćima može istodobno dosegnuti svaki dio Svoje stvaralačke energije. U *Višnu Purani* Njegove se moći uspoređuju s toplinom i svjetlošću koje izvire iz vatre. Iako se nalazi na jednome mjestu, vatra širi svjetlost i toplinu. Slično tomu, iako nikada ne napušta Svoje transcendentalno prebivalište, Apsolutna Božanska Osoba posvuda širi Svoje različite energije.

Premda Gospodin posjeduje bezbroj energija, one se mogu svrstati u tri osnovne kategorije: unutarinja moć, rubna moć i vanjska moć. Svaka od ovih kategorija ima milijune podvrsta. Svi upravni polubogovi kojima je povjerena moć upravljanja prirodnim pojavama, kao što su zrak, svjetlo ili kiša, pripadaju rubnoj moći Apsolutne Osobe. Niža živa bića, uključujući ljude, također pripadaju Gospodinovoj rubnoj moći. Materijalni je svijet tvorevina Gospodinove vanjske moći, a duhovno nebo, u kojem se nalazi Božje carstvo, očitovanje Njegove unutarinje moći.

Gospodinove različite energije prisutne su svugdje. Iako nema razlike između Gospodina i Njegovih energija, te energije ne smijemo zamijeniti s

Vrhovnom Istinom, niti pogrešno smatrati da se Svevišnji Gospodin neosobno svuda prostire ili da gubi Svoje osobno postojanje. Ljudi obično donose zaključke u skladu s vlastitom sposobnošću razumijevanja, ali Svevišnji Gospodin ne ovisi o našoj ograničenoj moći razumijevanja. Zbog toga nas *Upanišade* upozoravaju da nitko ne može prići Gospodinu svojim ograničenim moćima.

U *Bhagavad-giti* (10.2) Gospodin kaže da Ga čak ni veliki *ršiji* i *sure* ne mogu spoznati, a da ne govorimo o *asurama* koji nipošto ne mogu shvatiti Gospodinove postupke. Četvrta *mantra Šri Išopanišade* jasno pokazuje da je Apsolutna Istina izvorno Apsolutna Osoba. U protivnom, ne bi bilo potrebno spominjati tolike raznovrsne odlike kao dokaz Njegove osobne prirode.

Iako pojedini sastavni djelići Gospodinovih moći posjeduju sva obilježja samoga Gospodina, oni imaju ograničeno polje djelovanja i stoga su ograničeni. Sastavni djelići nikada nisu jednaki cjelini. Zato ne mogu u potpunosti shvatiti Gospodinovu moć. Pod utjecajem materijalne prirode, budalasta, neuka živa bića, koja su tek Gospodinovi sastavni djelići, pokušavaju dokučiti Gospodinov transcendentelni položaj. *Šri Išopanišada* upozorava kako je pokušaj da se Božja osobnost utvrdi umnom spekulacijom uzaludan. Znanje o Transcendenciji trebamo dobiti od samoga Gospodina, vrhovnoga izvora *Veda*, jer samo Gospodin posjeduje potpuno znanje o Transcendenciji.

Svaki sastavni djelić Potpune Cjeline obdaren je izvjesnom energijom kako bi djelovao po Gospodinovoj volji. Kad sastavni djelić, živo biće, zaboravi svoje djelatnosti podređene Gospodinovoj volji, smatra se da je u *mayi*, iluziji. *Šri Išopanišada* nas od samoga početka upozorava da pažljivo igramo ulogu koju nam je dodijelio Gospodin. To ne znači da pojedina duša nema vlastitih pobuda. Budući da je Gospodinov sastavni djelić, ona mora, kao i Gospodin, imati slobodnu volju. Kada pojedinac pravilno i inteligentno koristi tu slobodnu volju ili aktivnu prirodu, shvaćajući da je sve Gospodinova moć, oživjet će svoju izvornu svjesnost, izgubljenu zbog druženja s *mayom*, vanjskom energijom.

Sva moć potječe od Gospodina; stoga je valja upotrijebiti samo za provođenje Gospodinove volje. Gospodina može spoznati jedino onaj tko ima takav ponizan stav služenja. Savršeno znanje obuhvaća znanje o svim Gospodinovim vidovima, Njegovim moćima i načinu na koji one djeluju po Njegovoj volji. Gospodin to objašnjava u *Bhagavad-giti*, suštini svih *Upanišada*.

Peta mantra

*tad ejati tan najati
tad dure tad v antike
tad antar asya sarvasya
tad u sarvasyasya bahyatah*

tat - taj Svevišnji Gospodin; *ejati* - hoda; *tat* - On; *na* - ne; *ejati* - hoda; *tat* - On; *dure* - daleko; *tat* - On; *u* - također; *antike* - vrlo blizu; *tat* - On; *antah* - unutar; *asya* - ovoga; *sarvasya* - svega; *tat* - On; *u* - također; *sarvasya* - svega; *asya* - ovoga; *bahyatah* - izvan.

**Svevišnji Gospodin i hoda i ne hoda. Daleko je, ali i vrlo blizu.
Nalazi se unutar svega, ali je istodobno izvan svega.**

KOMENTAR: U ovoj strofi opisana je nekolicina transcendentalnih djelatnosti Svevišnjega Gospodina, koje obavlja Svojim nepojmljivim moćima. Ova proturječja dokazuju da Gospodinove nepojmljive moći postoje. „On hoda i ne hoda.“ Za osobu koja može hodati obično je nelogično reći da ne može hodati. Ali kad je riječ o Bogu, takvim se proturječjem jednostavno nagovještava Njegova nepojmljiva moć. Naše ograničeno znanje ne može pomiriti takva proturječja, pa Boga zamišljamo u okvirima svoje ograničene moći razumijevanja. Na primjer, impersonalistički filozofi škole Mayavade prihvaćaju samo neosobne djelatnosti Gospodina, a odbacuju Njegov osobni vid. Ali članovi škole Bhagavate, usvajajući savršenu predodžbu o Gospodinu, prihvaćaju Njegove nepojmljive moći i tako spoznaju da je On i osoban i neosoban. Bhagavate znaju da bez nepojmljivih moći riječi „Svevišnji Gospodin“ ne mogu imati nikakvo značenje.

Ne bismo trebali pre nagljava prosuditi da Bog nema osobno postojanje samo zato što Ga ne možemo vidjeti svojim očima. *Šri Išopanišada* opovrgava ovaj argument izjavom da je Gospodin daleko, ali i vrlo blizu. Gospodinovo prebivalište izvan je materijalnoga neba, ali mi ne možemo izmjeriti čak ni materijalno nebo. Ako je materijalno nebo tako protežno, što reći o duhovnome nebu koje je onkraj njegovih granica? U *Bhagavad-giti* (15.6) je potvrđeno da se duhovno nebo nalazi vrlo daleko od materijalnoga svemira. Unatoč tomu, Gospodin se može odjednom, u hipu, pojaviti pred nama brzinom većom od brzine uma ili vjetra. On može trčati tako brzo da Ga nitko ne može prestići. To je bilo opisano u prethodnoj strofi.

A ipak, kad se Svevišnji pojavi pred nama, mi Ga zanemarujemo. Gospodin osuđuje takav budalasti nemar u *Bhagavad-giti* (9.11), u kojoj kaže da Ga budale ismijavaju, smatrajući Ga smrtnikom. On nije smrtno biće, niti se pojavljuje pred nama s tijelom koje je stvorila materijalna priroda. Ima mnogo tobožnjih učenjaka koji tvrde da se Gospodin pojavljuje u materijalnom tijelu, kao obično živo biće. Nesvjesni Njegove nepojmljive moći,

takvi budalasti ljudi izjednačuju Gospodina s običnim ljudima.

Bog je pun nepojmljivih moći i zato može prihvatiti našu službu kroz bilo koji medij i po vlastitoj volji preobražavati Svoje različite moći. Nevjernici tvrde da se Gospodin ne može inkarnirati ili, ako može, onda se pojavljuje u obliku od materijalne energije. Ti argumenti gube svoju vrijednost kad prihvatimo da postoje Gospodinove nepojmljive moći. Tada shvaćamo da Gospodin, čak i ako se pojavi pred nama u obliku materijalne energije, može materijalnu energiju preobraziti u duhovnu. Budući da sve energije imaju jedan izvor, mogu se upotrijebiti po volji njihova izvora. Na primjer, Gospodin se može pojaviti u obliku *arća-vigrahe*, Božanstva koje je prividno oblikovano od zemlje, kamena ili drveta. Ti oblici, premda načinjeni od drveta, kamena ili nekoga drugog materijala, nisu idoli, kao što to tvrde ikonoklasti.

U sadašnjem stadiju nesavršenoga materijalnog postojanja ne možemo vidjeti Svevišnjega Gospodina zbog nesavršenog vida. A ipak, Gospodin iskazuje milost *bhaktama* koji Ga žele vidjeti materijalnim očima, pa se pojavljuje u prividno materijalnom obliku kako bi prihvatio službu Svoga *bhakte*. Ne trebamo misliti da takvi *bhakte*, na najnižem stupnju predanog služenja, obožavaju idol. Oni doista obožavaju Gospodina, koji je pristao da se pojavi pred njima u pristupačnom obliku. *Arća-vigraha* nije oblikovana prema hirovima obožavatelja. Taj oblik postoji vječno, s cijelom parafernacijom. Iskreni *bhakta* to osjeća, ali ne i ateist.

U *Bhagavad-giti* (4.11) Gospodin kaže da nagrađuje Svoga *bhaktu* razmjerno njegovom predavanju. On zadržava pravo da se ne razotkrije svakome, već samo predanim dušama. Stoga je za predanu dušu uvijek dostižan, dok je za dušu koja nije predana - dalek i nedostižan.

U vezi s tim, dvije riječi koje se u razotkrivenim spisima često odnose na Gospodina - *saguna* („s odlikama“) i *nirguna* („bez odlika“) - vrlo su značajne. Riječ *saguna* ne znači da Gospodin mora prihvatiti materijalni oblik i podvrgnuti se zakonima materijalne prirode kad se pojavi s vidljivim odlikama. On ne pravi razliku između materijalnih i duhovnih energija, jer je izvor svih energija. Kao upravitelj svih energija, nikada ne može biti pod njihovim utjecajem kao što smo to mi. Materijalna energija djeluje po Njegovoj naredbi, pa je može koristiti po Svojoj volji i nikada nije pod utjecajem njezinih odlika. (U tom smislu On je *nirguna*, „bez odlika“.) Gospodin nikada ne postaje bezoblično biće, jer je izvorno vječni oblik, prvobitni Gospodin. Njegov neosobni vid, sjaj Brahmana, predstavlja samo sjaj Njegovih osobnih zraka, kao što su zrake sunca sjaj boga Sunca.

Jednom je svetoga dječaka Maharaju Prahladu njegov ateistički otac upitao: „Gdje je tvoj Bog?“ Kad je Prahlada odgovorio da Bog prebiva svuda, otac ga je ljutito upitao nalazi li se njegov Bog u jednom od stupova palače, a dječak je to potvrdio. Ateistički kralj je odmah pred njim smrskao stup u komadiće, a Gospodin se istog trena pojavio kao Nrsimha, inkarnacija u obliku polu-

čovjeka polu-lava, i ubio bezbožnika. Gospodin se nalazi u svemu i Svojim različitim energijama stvara sve. Svojim nepojmljivim moćima može se pojaviti bilo gdje kako bi zaštitio Svoga iskrenog *bhaktu*. Gospodin Nrsimha nije izašao iz stupa po naredbi ateističkoga kralja, već po želji Svoga *bhakte* Prahlade. Ateist ne može narediti Gospodinu da se pojavi, ali Gospodin će se pojaviti bilo gdje kako bi iskazao milost Svome *bhakti*. *Bhagavad-gita* (4.8) izjavljuje da se Gospodin pojavljuje kako bi porazio nevjernike i zaštitio vjernike. Naravno, Gospodin ima dovoljno energija i posrednika koji mogu poraziti ateiste, ali nalazi zadovoljstvo u osobnom iskazivanju milosti *bhakti*. Zato se pojavljuje kao inkarnacija. Ustvari, pojavljuje se samo zato da iskaže milost Svojim *bhaktama* i ni iz kojega drugog razloga.

U *Brahma-samhiti* (5.35) je rečeno da Govinda, prvobitni Gospodin, ulazi u sve u obliku Svoje potpune ekspanzije. Ulazi u svemir i sve njegove atome. Izvana je prisutan u Svom obliku zvanom *virat*, a iznutra kao *antaryami*. Kao *antaryami*, promatra sve što se zbiva i dodjeljuje nam posljedice naših djela u obliku *karma-phale*. Mi možda zaboravimo djela koja smo učinili u prošlim životima, ali njihove posljedice opstaju, jer Gospodin promatra naša djela. Zato moramo snositi posljedice.

Činjenica je da ništa ne postoji osim Boga, iznutra i izvana. Sve je očitovanje Njegovih različitih energija, kao što toplina i svjetlost emaniraju iz vatre. Tako među Njegovim različitim energijama postoji jedinstvo. Unatoč tomu, Gospodin u Svom osobnom obliku neograničeno uživa u svim zadovoljstvima u kojima neznatno uživaju sićušna živa bića, Njegovi sastavni djelići.

Šesta mantra

*yas tu sarvani bhutany
atmany evanupaśyati
sarva-bhuteṣu cātmanam
tato na vijugupsate*

yah - onaj tko; *tu* - ali; *sarvani* - sva; *bhutani* - živa bića; *atmani* - u odnosu sa Svevišnjim Gospodinom; *eva* - samo; *anupaśyati* - sustavno promatra; *sarva-bhuteṣu* - u svakom živom biću; *ca* - i; *atmanam* - Naddušu; *tatah* - zato; *na* - ne; *vijugupsate* - mrzi nikoga.

Onaj tko sve sustavno gleda u odnosu sa Svevišnjim Gospodinom, tko sva živa bića vidi kao Njegove sastavne djeliće i tko u svemu vidi Svevišnjega Gospodina, nikada ništa i nikoga ne mrzi.

KOMENTAR: Ovo je opis *maha-bhagavate*, velike osobe koja sve vidi u odnosu sa Svevišnjom Božanskom Osobom. Prisutnost Svevišnjega Gospodina spoznaje se u tri stadija. *Kaniṣṭha-adhikari* je u najnižem stadiju spoznaje. On posjećuje mjesta bogoslužja, kao što su hram, crkva ili džamija, u skladu sa svojom vjeroispovijesti, i tamo obožava Boga prema nalogima svetih spisa. *Bhakte* u ovom stadiju smatraju da je Gospodin prisutan samo na mjestu bogoslužja i nigdje drugdje. Oni ne mogu utvrditi tko je u kojem stadiju predanog služenja, niti uočiti tko je spoznao Svevišnjega Gospodina. Takvi *bhakte* pridržavaju se uobičajenih pravila i katkada se međusobno prepiru, smatrajući da je jedan oblik predanosti bolji od drugih. *Kaniṣṭha-adhikariji* su materijalistički *bhakte* koji pokušavaju nadići materijalne granice kako bi dostigli duhovnu razinu.

Oni koji su dostigli drugi stadij spoznaje nazivaju se *madhyama-adhikarijima*. Takvi *bhakte* razlikuju četiri kategorije živih bića: (1) Svevišnjega Gospodina; (2) Gospodinove *bhakte*; (3) prostodušne ljude koji nemaju znanje o Gospodinu i (4) ateiste koji ne vjeruju u Gospodina i koji mrze *bhakte*. *Madhyama-adhikari* se različito ophodi prema svakoj od ove četiri vrste ljudi. Gospodina obožava, smatrajući Ga predmetom ljubavi; s *bhaktama* koji predano služe sklapa prijateljstvo; u srcima prostodušnih ljudi pokušava probuditi uspavanu ljubav prema Bogu, a izbjegava ateiste koji ismijavaju i samo Gospodinovo ime.

U višem stadiju od *madhyama-adhikarija* je *uttama-adhikari*, koji sve vidi u odnosu sa Svevišnjim Gospodinom. Takav *bhakta* ne pravi razliku između bezbožnih i pobožnih, već svakoga vidi kao sastavni djelić Boga. On zna da nema bitne razlike između učenoga *brahmane* i psa na ulici, jer su obojica Gospodinovi sastavni djelići, iako su zatočeni u različitim tijelima zbog različite prirode djelatnosti kojima su se bavili u prošlim životima. Vidi da djelić Svevišnjega Gospodina u tijelu *brahmane* nije zloupotrijebio svoju malu neovisnost koju mu je dao Gospodin, dok je djelić u tijelu psa to učinio, pa ga

je po zakonima prirode stigla kazna i dobio je tijelo psa. Ne obazirući se na njihova djela, *uttama-adhikari* pokušava pružiti dobrobit i *brahmani* i psu. Takvoga *bhaktu* ne zavaravaju materijalna tijela, već ga privlači duhovna iskra u pojedinom biću.

Oni koji oponašaju *uttama-adhikarije*, ističući osjećaj jedinstva ili zajedništva, ali onda djeluju na tjelesnoj razini, lažni su dobrotvori. Smisao univerzalnoga bratstva moramo naučiti od *uttama-adhikarija*, a ne od budalaša koji ne shvaća pravilno ni dušu ni Naddušu, ekspanziju Svevišnjega Gospodina prisutnu u svemu.

U ovoj *mantri* je jasno rečeno da trebamo „promatrati“ ili sustavno gledati. To znači da moramo slijediti prethodne *ačarye*, učitelje koji su dostigli savršenstvo. U vezi s tim, upotrijebljena je sanskrska riječ *anupašyati*. *Anu* znači „slijediti“, a *pašyati* znači „promatrati“. Tako riječ *anupašyati* znači da na stvari ne trebamo gledati onako kako se one vide golim okom, već pri tom trebamo slijediti prethodne *ačarye*. Zbog materijalnih nedostataka, golo oko ne može ništa pravilno vidjeti. Ne možemo imati pravilan pogled na svijet, ako nismo slušanjem primili znanje iz višega izvora, a najviši izvor je vedska mudrost koju je izgovorio sam Gospodin. Vedske istine se prenose učeničkim slijedom od Gospodina, preko Brahme, Narade i Vyase, do drugih učenika. Ranije nije bilo potrebno zapisivati poruke *Veda*, jer su ljudi bili inteligentniji i bolje pamtili. Držali bi se uputa vjerodostojnoga duhovnog učitelja čim bi ih jednom čuli.

U današnje vrijeme postoje razna tumačenja razotkrivenih spisa, ali ona se većinom ne temelje na učeničkome slijedu koji počinje sa Šrila Vyasadevom, koji je prvobitno zapisao vedsku mudrost. Posljednje, najsavršenije i najuzvišenije djelo Šrila Vyasadeve je *Šrimad-Bhagavatam*, prirodno tumačenje *Vedanta-sutre*. Tu je i *Bhagavad-gita*, koju je izgovorio sam Gospodin, a zapisao Vyasadeva. To su dva najvažnija razotkrivena spisa i svako tumačenje koje proturječi njihovim načelima nije ovlašteno. *Upanišade*, *Vedanta-sutra*, *Vede*, *Bhagavad-gita* i *Šrimad-Bhagavatam* u potpunosti se slažu i nitko ne bi trebao donositi zaključke o *Vedama* ako nije primio upute od pripadnika Vyasadevinog učeničkog slijeda, koji vjeruju u Božansku Osobu i Njegove različite energije, kao što je objašnjeno u *Šri Išopanišadi*.

Prema *Bhagavad-giti* (18.54), samo onaj tko je već dostigao razinu oslobođenja (*brahma-bhuta*) može postati *bhakta uttama-adhikari* i vidjeti svako živo biće kao svoga brata. Takvu viziju ne mogu imati političari, koji uvijek tragaju za materijalnim dobitima. Onaj tko oponaša simptome *uttama-adhikarija*, služiti će izvanjska tijela drugih radi vlastite slave ili materijalne nagrade, ali neće zadovoljiti duhovnu dušu. Takav oponašatelj ne može posjedovati znanje o duhovnome svijetu. *Uttama-adhikari* vidi duhovnu dušu u materijalnom tijelu i služi je kao duh. Time automatski služi i njezin materijalni vid.panisade, predvodnice 108 *Upanišada*.

Sedma mantra

*yasmin sarvani bhutany
atmaivabhud vijanatah
tatra ko mohah kah šoka
ekatvam anupašyatah*

yasmin - u situaciji; *sarvani* - sva; *bhutani* - živa bića; *atma* - *citkana* ili duhovna iskra; *eva* - samo; *abhut* - postoji kao; *vijanatah* - onoga tko zna; *tatra* - u tome; *kah* - kakva; *mohah* - iluzija; *kah* - kakva; *šokah* - tjeskoba; *ekatvam* - iste prirode; *anupašyatah* - onaj čije se viđenje temelji na mišljenju autoriteta ili tko uvijek gleda na taj način.

Onaj tko uvijek vidi sva živa bića kao duhovne iskre, kvalitativno jednake Gospodinu, postaje istinski poznavatelj stvarnosti. Zar onda za njega postoje iluzija ili tjeskoba?

KOMENTAR: Nitko osim *madhyama-adhikarija* i *uttama-adhikarija*, koje smo već opisali, ne može pravilno shvatiti duhovni položaj živoga bića. Živa bića se kvalitativno ne razlikuju od Svevišnjega Gospodina, kao što se iskre vatre kvalitativno ne razlikuju od vatre. Ali, kvantitativno gledano, iskre nisu vatra, jer nemaju istu količinu topline i svjetlosti kao vatra. *Maha-bhagavata*, veliki *bhakta*, vidi jedinstvo u svemu, jer sve vidi kao energiju Svevišnjega Gospodina. Budući da nema razlike između energije i energetika, to jedinstvo doista postoji. Premda se s analitičke točke gledišta toplina i svjetlost razlikuju od vatre, riječ „vatra“ bez topline i svjetlosti nema značenja. Stoga su, u sintezi, toplina, svjetlost i vatra istovjetni.

U ovoj *mantri*, sanskrske riječi *ekatvam anupašyatah* ukazuju da jedinstvo živih bića trebamo vidjeti očima razotkrivenih spisa. Pojedinačne iskre Vrhovne Cjeline (Gospodina) posjeduju gotovo osamdeset posto poznatih odlika cjeline, ali kvantitativno nisu jednake Svevišnjemu Gospodinu. Te odlike posjeduju u maloj količini, jer je živo biće samo sastavni djelić Vrhovne Cjeline. Možemo navesti drugi primjer. Količina soli u kapi morske vode nikad se ne može usporediti s količinom soli u cijelom moru, ali sol u kapi je po svom kemijskom sastavu iste prirode kao sol u moru. Kad bi živo biće bilo kvalitativno i kvantitativno istovjetno sa Svevišnjim Gospodinom, ne bi moglo biti pod utjecajem materijalne energije. U prethodnim *mantrama* je objašnjeno da nijedno živo biće, pa čak ni moćni polubogovi, ni u kom pogledu ne mogu nadmašiti Vrhovno Biće. Zato riječ *ekatvam* ne znači da je živo biće u svakom pogledu ravno Svevišnjemu Gospodinu. Međutim, ona u širem smislu ukazuje na jedinstveni interes, kao što svi članovi obitelji imaju zajednički interes ili kao što pripadnici jednoga naroda imaju zajednički nacionalni interes, iako se međusobno mogu razlikovati. Budući da su sva živa bića sastavni djelići vrhovne obitelji, njihovi se interesi ne razlikuju od interesa Vrhovnoga Bića. Svako živo biće sin je Vrhovnog Bića. Kao što je rečeno u *Bhagavad-giti* (7.5), sva živa stvorenja u svemiru - uključujući ptice,

gmazove, mrave, vodene životinje, drveće i druga bića - emanacije su granične moći Svevišnjega Gospodina. Zato pripadaju obitelji Vrhovnoga Bića. Ne postoji sukob interesa.

Duhovna bića stvorena su za uživanje, kao što je rečeno u *Vedanta-sutri* (1.1.12): *ananda-mayo 'bhyasat*. Po svojoj prirodi, sva su živa bića - uključujući Svevišnjega Gospodina i sve Njegove sastavne djeliće - stvorena za vječno uživanje. Živa bića zatočena u materijalnome tijelu neprekidno tragaju za užicima, ali ih traže na pogrešnoj razini. Uz materijalnu razinu postojanja, postoji i duhovna razina na kojoj Vrhovno Biće uživa sa Svojim bezbrojnim pratiocima. Na toj razini nema traga materijalnim odlikama i zato se taj nivo naziva *nirguna*. Na njemu nikada ne dolazi do sukoba oko predmeta uživanja. U materijalnom svijetu uvijek postoji sukob između različitih bića, jer nedostaje pravo središte uživanja, a to je Svevišnji Gospodin koji je središte uzvišenoga, duhovnog plesa rase. Svi smo mi stvoreni za druženje s Njim i za uživanje u životu sa zajedničkim transcendentalnim interesom, bez ikakvih sukoba. To je najviša razina duhovnoga interesa. Čim spoznamo taj savršeni oblik jedinstva, nema više govora o iluziji (*mohi*) ili jadikovanju (*šoki*).

Bezbožna civilizacija nastaje iz iluzije i donosi jadikovanje. Takva civilizacija, kakvu promiču suvremeni političari, uvijek je puna briga, jer u svakom trenutku može propasti. To je zakon prirode. U *Bhagavad-giti* (7.14) rečeno je da stroge zakone prirode mogu nadići samo i jedino oni koji su se predali lotosnim stopalima Svevišnjega Gospodina. Ako se želimo osloboditi svih vrsta iluzije i tjeskobe i ujediniti sve različite interese, tada sve svoje djelatnosti moramo posvetiti Bogu.

Rezultati naših djelatnosti moraju služiti isključivo Gospodinovim interesima. Ovdje spomenut interes *atma-bhutu* možemo opaziti jedino ako služimo Gospodinovom interesu. Interes *atma-bhuta* koji se spominje u ovoj mantri i interes brahma-bhuta koji se spominje u *Bhagavad-giti* (18.54) jedno su te isto. Vrhovna *atma* (duša) je sam Gospodin, a sićušna *atma* je živo biće. Vrhovna *atma*, odnosno *Paramatma*, sama održava sva sićušna bića, jer Svevišnji Gospodin želi uživati u njihovoj ljubavi. Otac stvara djecu i uzdržava ih da bi stekao zadovoljstvo. Ako se djeca pokoravaju očevoj volji, obiteljski život teći će mirno, sa zajedničkim interesom, u ugodnom raspoloženju. Po transcendentalnom uređenju, ista situacija vlada u apsolutnoj obitelji Parabrahmana, Vrhovnoga Duha.

Kao i živa bića, i Parabrahman je osoba. Ni Gospodin ni živa bića nisu neosobni. Takve transcendentalne osobe pune su transcendentalnoga blaženstva, znanja i vječnoga života. To je prava razina duhovnoga postojanja. Čim netko postane potpuno svjestan toga transcendentalnog položaja, predaje se lotosnim stopalima Vrhovnoga Bića, Šri Krišne. Takva velika duša, *mahatma*, veoma rijetko se viđa, jer se transcendentalna spoznaja dostiže tek nakon mnogih života. Međutim, kad živo biće jednom

dostigne tu spoznaju, u potpunosti se oslobađa iluzije, jadikovanja, bijeda materijalnoga postojanja ili rođenja i umiranja, koje doživljava u sadašnjem životu. To je poruka ove *mantra Śri Iṣopaniśade*.

Osma mantra

*sa paryagać ċhukram akayam avranam
asnaviram śuddham apapa-viddham
kavir manisi paribhuh svayambhur
yathatathyato 'rthan vyadadhać ċhasvatibhyah samabhyah*

sah - ta osoba; *paryagat* - mora istinski spoznati; *šukram* - svemogućeg; *akayam* - neutjelovljenog; *avranam* - besprijeckornog; *asnaviram* - bez vena; *šuddham* - antiseptičnog; *apapa-viddham* - profilaktičnog; *kavir* - sveznajućeg; *manisi* - filozofa; *paribhuh* - najveće biće; *svayambhur* - samodostatnog; *yathatathyatah* - u traganju za; *arthan* - poželjnim stvarima; *vyadadhat* - nagrađuje; *šasvatibhyah* - od pamtivijeka; *samabhyah* - vrijeme.

Takva osoba mora istinski spoznati najveće biće, Božansku Osobu, neutjelovljenoga, sveznajućega, besprijeckornoga, samodostatnoga filozofa, bez vena, čistoga i neokaljanoga, koji od pamtivijeka ispunjava sve želje.

KOMENTAR: U ovoj strofi opisan je transcendentalni, vječni oblik Apsolutne Božanske Osobe. Svevišnji Gospodin nije bezobličan. On ima vlastiti transcendentalni oblik koji nimalo ne nalikuje oblicima materijalnoga svijeta. Tijela živih bića u ovom svijetu načinjena su od materijalne prirode i djeluju poput bilo kojeg materijalnoga stroja. Materijalno tijelo mora biti građeno kao stroj, s venama i drugim organima, ali transcendentalno tijelo Svevišnjega Gospodina nema vena. Ovdje je jasno rećeno da Gospodin nije utjelovljen, što znaći da nema razlike između Njegova tijela i Njegove duše. On ne mora, kao mi, prihvatiti tijelo prema zakonima prirode. U materijalno uvjetovanom životu, duša se razlikuje od gruboga tijela i suptilna uma. Međutim, takva razlika ne postoji između Svevišnjega Gospodina i Njegova tijela i uma. On je Potpuna Cjelina, a Njegov um, tijelo i On sam su istovjetni.

U *Brahma-samhiti* (5.1) nalazimo sličan opis Svevišnjega Gospodina. Tamo je opisan kao *sać-ćid-ananda-vigraha*, što znaći da je vjećni oblik, koji u potpunosti predstavlja transcendentalno postojanje, znanje i blaženstvo. Stoga Mu odvojeno tijelo ili um nisu potrebni kao nama u materijalnom postojanju. Vedski spisi jasno izjavljuju da se Gospodinovo transcendentalno tijelo u potpunosti razlikuje od našega. Zato Ga ponekad opisuju kao bezobličnoga. To znaći da Njegov oblik niti je nalik našem niti ga možemo pojmiti. *Brahma-samhita* (5.32) nadalje izjavljuje da Gospodin svakim dijelom Svoga tijela može obavljati funkcije drugih osjetila. To znaći da može hodati rukama, prihvaćati stvari nogama, gledati rukama i stopalima, jesti očima itd. U *šruti-mantrama* je također rećeno da Gospodin, iako nema ruke i noge kao mi, ima drugaćije ruke i noge, kojima može prihvatiti sve što Mu ponudimo i trćati brže od bilo koga. To je potvrđeno u ovoj mantri rjećju *šukram* („svemoguć“).

Gospodinov obožavani oblik (*arċa-vigraha*), koji u hramu ustoliĉe ovlaštenu *aċarya* koji su spoznali Gospodina u skladu s opisom sedme *mantr*e, takoder se ne razlikuje od izvornoga Gospodinovog oblika. Gospodinov izvorni oblik je oblik Šri Krišne, koji se ekspandira u neograniĉeni broj oblika, kao što su Baladeva, Rama, Nrsimha i Varaha. Svi su ti oblici jedna Božanska Osoba. Sliĉno tomu, *arċa-vigraha* koja se obožava u hramovima takoder je Gospodinov ekspandirani oblik. Obožavanjem *arċa-vigrahe*, pojedinac može odmah priĉi Gospodinu, koji Svojom svemoćnom energijom prihvaća bhaktaovo služenje. Gospodinova *arċa-vigraha* pojavljuje se na molbu *aċarya*, svetih uĉitelja, i Gospodinovom svemoćnom energijom postupa na isti, izvorni naĉin kao sam Gospodin. Budalasti ljudi koji ne poznaju *Šri Iṣṭopanisadu*, kao ni druge *šruti-mantr*e, smatraju da je *arċa-vigraha*, koju ĉisti *bhakte* obožavaju, naĉinjena od materijalnih elemenata. *Kaniṣṭha-adhikariji*, odnosno budalasti ljudi, svojim će nesavršenim oĉima vidjeti da je taj oblik materijalan, ali oni ne znaju da svemogući, sveznajući Gospodin može po Svojoj želji preobraziti materiju u duh i duh u materiju.

U *Bhagavad-giti* (9.11-12) Gospodin Źali zbog paloga stanja ljudi s malo znanja koji Ga ismijavaju samo zato što se pojavljuje u ovome svijetu kao ĉovjek. Takve slabo obaviještene osobe nisu svjesne Gospodinove svemoći. Zato se Gospodin ne razotkriva u potpunosti umnim spekulativcima. Osoba Ga može spoznati samo razmjerno svojem predavanju. Źiva bića nalaze se u palom stanju samo zato što su zaboravila svoj odnos s Bogom.

U ovoj *mantri*, kao i u mnogim drugim vedskim *mantrama*, jasno se kaŹe da Gospodin od pamtivijeka opskrbljuje Źiva bića. Źivo biće nešto Źeli, a Gospodin mu Źeljeni predmet daje u skladu s njegovim kvalifikacijama. Ako netko Źeli postati sudac vrhovnoga suda, osim potrebnih kvalifikacija mora imati i odobrenje autoriteta koji će mu dodijeliti titulu suca vrhovnoga suda. Same kvalifikacije nisu dovoljne da se dođe na taj poloŹaj, nego ga na njega mora postaviti viši autoritet. Sliĉno tomu, Gospodin dodjeljuje užitke Źivim bićima razmjerno njihovim kvalifikacijama, ali dobre kvalifikacije same po sebi nisu im dovoljne za nagradu. Potrebna je i Gospodinova milost.

Źivo biće obiĉno ne zna za što se treba moliti Gospodinu, niti kojem poloŹaju treba teŹiti. Međutim, kad spozna svoj prirodni poloŹaj, moli se Gospodinu da ga primi u Svoje transcendentalno društvo kako bi Ga moglo transcendentalno sluŹiti s ljubavlju. Na Źalost, pod utjecajem materijalne prirode Źiva bića traŹe razne druge stvari, a u *Bhagavad-giti* (2.41) je opisano da posjeduju podijeljenu ili raspršenu inteligenciju. Duhovna inteligencija je jedna, ali svjetovna inteligencija je raznovrsna. U *Šrimad-Bhagavatamu* (7.5.30-31) reĉeno je da osobe opĉinjene prolaznom ljepotom vanjske energije zaboravljaju pravi cilj Źivota, povratak Bogu. Zaboravivši taj cilj, pokušavaju raznim planovima i programima poboljšati svoj Źivot, ali to je kao Źvakanje proŹvakanoga. Unatoĉ tomu, Gospodin milostivo, bez uplitanja, dopušta zaboravnom Źivom biću da nastavi s takvim Źivotom. U ovoj *mantri* *Šri Iṣṭopanišade* upotrijebljena je vrlo prikladna rijeĉ *yathatathyatah*, koja

ukazuje da Gospodin nagrađuje živa bića u skladu s njihovim željama. Ako živo biće želi otići u pakao, Gospodin mu to dopušta bez uplitanja, a ako se želi vratiti kući Bogu, Gospodin mu pomaže.

Bog je ovdje opisan kao *paribhuh*, najveće biće. Nitko Mu nije ravan, niti je itko veći od Njega. Ostala živa bića su opisana kao prosjaci koji traže dobra od Gospodina. Gospodin opskrbljuje živa bića željenim stvarima. Kad bi živa bića imala istu moć kao Gospodin - kad bi bila svemoguća i sveznajuća - ne bi prosila od Gospodina, čak ni takozvano oslobođenje. Pravo oslobođenje predstavlja povratak Bogu. Oslobođenje kakvo zamišljaju impersonalisti je mit, a prošenje osjetilne ugone mora se unedogled nastaviti, sve dok se spriječak duhovno ne osvijesti i ne spozna svoj prirodni položaj.

Samo je Svevišnji Gospodin samodostatan. Kad se Gospodin Krišna pojavio na Zemlji prije pet tisuća godina, u potpunosti se očitovao kao Svevišnji Gospodin kroz Svoje raznovrsne djelatnosti. U djetinjstvu je ubio mnoge velike demone, poput Aghasure, Bakasure i Šakatašure. Takvu moć nije stekao posebnim naporom. Podigao je brdo Govardhanu, iako nikada nije vježbao dizanje utega. Plesao je s *gopijama* izdižući se nad društvena ograničenja i prijekore. Premda su Mu *gopije* prišle s ljubavničkim osjećajima, odnos između *gopija* i Gospodina Krišne obožavao je čak i Gospodin Čaitanya, koji je bio striktan *sannyasi* i nepokolebljivi sljedbenik disciplinskih propisa. I *Šri Išopanišada* opisuje Gospodina riječima *šuddham* (antiseptičan) i *apapa vidham* (profilaktičan), kako bi potvrdila da je uvijek čist i neokaljan. Gospodin je antiseptičan, jer se čak i nečista stvar u dodiru s Njim može pročistiti. Riječ „profilaktičan“ odnosi se na moć Njegova društva. Kao što je spomenuto u *Bhagavad-giti* (9.30-31), *bhakta* u početku može izgledati kao *su-duračara*, osoba loša ponašanja, ali ga treba smatrati čistim, jer je na pravome putu. To je posljedica profilaktične prirode Gospodinovoga društva. Osim toga, Gospodin je *apapa-vidham*, jer Ga grijeh ne može dotaknuti. Premda Njegova djela mogu naizgled biti grešna, ona su svedobra, jer grijeh ne može na Njega utjecati. Budući da je u svim okolnostima *šuddham*, najpročišćeniji, često se uspoređuje sa suncem. Sunce isparava vodu s mnogih nedodirljivih mjesta na Zemlji, ali ipak ostaje čisto. Ustvari, svojim sterilizirajućim moćima pročišćava prljave stvari. Ako materijalni predmet poput sunca može posjedovati takvu moć, teško možemo zamisliti pročišćavajuću moć svemoćnoga Gospodina.

Deveta mantra

*andham tamah pravišanti
ye 'vidyam upasate
tato bhuya iva te tamo
ya u vidyayam ratah*

andham - veliko neznanje; *tamah* - tamu; *pravishanti* - ulaze u; *ye* - oni koji; *avidyam* - neznanje; *upasate* - obožavaju; *tatah* - od toga; *bhuyah* - još više; *iva* - kao; *te* - oni; *tamah* - u tami; *ye* - oni koji; *u* - također; *vidyayam* - na putu znanja; *ratah* - bave se.

Oni koji njeguju kulturu neznanja, zaći će u najtamniji predio neznanja. Ali gori od njih su oni koji njeguju kulturu tobožnjega znanja.

KOMENTAR: Ova *mantra* nudi komparativnu analizu *vidye* i *avidye*. *Avidya*, ili neznanje, nedvojbeno je opasno, ali *vidya*, ili znanje, još je opasnije kad se pogrešno shvati ili zloupotrijebi. Ova *mantra Šri Išopanišade* danas je značajnija nego ikad prije. Suvremena civilizacija znatno je napredovala na polju masovnoga obrazovanja, ali rezultat toga je da su ljudi nesretniji nego ikad, jer pridaju preveliku vrijednost materijalnome napretku na uštrb najvažnijega dijela života, njegova duhovnog vida.

Što se *vidye* tiče, prva *mantra* objašnjava da je Svevišnji Gospodin vlasnik svega i da su živa bića koja su to zaboravila, u neznanju. Što više čovjek zaboravlja tu životnu činjenicu, to više tone u tamu. Obzirom na to, bezbožna civilizacija usmjerena k takozvanom napretku obrazovanja opasnija je od civilizacije u kojoj su širi slojevi ljudi manje „obrazovani“.

Od raznih vrsta ljudi - *karmija*, *jnanija* i *yogija* - *karmiji* su oni koji se bave ugađanjem osjetilima. U suvremenoj civilizaciji 99,9 posto ljudi bavi se upravo time, pod zastavom industrijalizma, gospodarskog razvoja, altruizma, političkog aktivizma itd. Ali sve se te djelatnosti manje-više temelje na zadovoljstvu osjetila, a na uštrb svjesnosti Boga koja je opisana u prvoj *mantri*.

Prema izjavama *Bhagavad-gite* (7.15), ljudi koji se bave grubim ugađanjem osjetilima nazivaju se *mudhe* - magarci. Magarac je simbol gluposti. Prema *Šri Išopanišadi*, oni koji se isključivo posvete beskorisnim pokušajima da ugone osjetilima, klanjaju se *avidyi*. No oni koji potpomažu takvu civilizaciju u ime obrazovnoga napretka čine više zla od ljudi na razini gruboga ugađanja osjetilima. Znanstveni napredak bezbožnih ljudi opasan je kao vrijedni dragulj na kobrinoj glavi. Kobra ukrašena draguljem opasnija je od neukrašene kobre. U *Hari-bhakti-sudhodayi* (3.11.12), obrazovni napredak bezbožnih ljudi uspoređuje se s nakitom na mrtvome tijelu. U Indiji, kao i u mnogim drugim zemljama, neki ljudi slijede običaj po kojem se ukrašeno mrtvo tijelo nosi u povorci da bi se zadovoljilo ožalošćenu rodbinu. Slično tomu, suvremena

civilizacija predstavlja zbir djelatnosti namijenjenih prikrivanju vječnih bijeda materijalnoga postojanja. Takve su djelatnosti usmjerene k ugađanju osjetilima. Međutim, od osjetila je viši um, inteligencija je viša od uma, a duša je viša od inteligencije. Stoga cilj pravoga obrazovanja treba biti samospoznaja, spoznaja duhovnih vrijednosti duše. Svako obrazovanje koje ne vodi takvoj spoznaji mora se smatrati avidyom, neznanjem. Njegovanjem takvoga neznanja, osoba pada u najtamniji predio neznanja.

Prema *Bhagavad-giti* (2.42, 7.15), obmanuti svjetovni učitelji poznati su kao *veda-vada-rate* i *mayayapahrta-jnane*. Oni ujedno mogu biti i demoni ateisti, najniži od ljudi. *Veda-vada-rate* se predstavljaju kao veliki poznavatelji vedskih spisa, ali na žalost, potpuno odstupaju od svrhe *Veda*. U *Bhagavad-giti* (15.15) rečeno je da je svrha *Veda* spoznaja Svevišnjega Gospodina, ali On uopće ne zanima *veda-vada-rate*. Naprotiv, njih očaravaju koristoljubivi rezultati, poput uzdizanja u raj.

Kao što je rečeno u prvoj *mantri*, trebamo znati da je Svevišnji Gospodin vlasnik svega i biti zadovoljni sa životnim potrebštinama koje su nam dodijeljene. Svrha svih vedskih spisa je buđenje ove svjesnosti Boga u zaboravnome živom biću. Ta ista svrha izložena je na razne načine u različitim spisima u svijetu kako bi je budalasto čovječanstvo shvatilo. Stoga je krajnji cilj svih religija čovjekov povratak Bogu.

Ali *veda-vada-rate*, umjesto da shvate kako je svrha *Veda* oživljavanje izgubljenoga odnosa zaboravne duše sa Svevišnjim Gospodinom, pre nagljeno prosuđuju da krajnji cilj *Veda* predstavljaju sporedne stvari, kao što je stjecanje rajskih užitaka radi ugađanja osjetilima, a požuda za kojima i uzrokuju njihovu materijalnu vezanost. Takvi ljudi zavode druge, pogrešno tumačeći vedske spise. Katkada čak osuđuju *Purane*, izvorna vedska tumačenja namijenjena svjetovnim ljudima. *Veda-vada-rate* objašnjavaju *Vede* na vlastiti način, zanemarujući autoritet velikih učitelja (*ačarya*). Obično među sobom izabiru neku nesavjesnu osobu, ističući je kao vodećeg predstavnika vedskoga znanja. Ova *mantra* posebno osuđuje takve ljude, koristeći vrlo prikladne sanskrske riječi *vidyayam ratah*. *Vidyayam* se odnosi na proučavanje *Veda*, jer su *Vede* izvor svega znanja (*vidye*), a *ratah* znači „koji se bave“. Tako *vidyayam ratah* znači „oni koji se bave proučavanjem *Veda*“. Ovdje se osuđuju tobožnji studenti *Veda*, jer se ne pokoravaju *ačaryama*, pa nisu svjesni prave svrhe *Veda*. Takvi *veda-vada-rate* u svakoj riječi *Veda* pronalaze značenje koje odgovara njihovim ciljevima. Ne znaju da vedski spisi nisu zbirka običnih knjiga i da se mogu razumjeti samo putem učeničkoga slijeda.

Da bismo shvatili transcendentalnu poruku *Veda*, moramo prići vjerodostojnu duhovnom učitelju. To je uputa *Mundake Upaništade* (1.2.12). Međutim, *veda-vada-rate* imaju svoje *ačarye* koji nisu dio lanca transcendentalnoga slijeda. Tako, pogrešno tumačeći vedske spise, napreduju prema najtamnijem predjelu neznanja. Dublje tonu u neznanje od onih koji o

Vedama ne znaju ništa.

Mayayapahrta-jnane predstavljaju samozvane „Bogove“. Takvi ljudi misle da su sami Bog i da nije potrebno obožavati drugoga Boga. Spremno će obožavati običnoga čovjeka, ako je kojim slučajem bogat, ali nikada neće obožavati Svevišnjega Gospodina. Nesposobni da uvide vlastitu ludost, nikada se ne pitaju kako može Bog biti obmanut *mayom*, Svojom iluzornom energijom. Kad bi Bog bio obmanut *mayom*, *maya* bi bila moćnija od Boga. Takve osobe kažu da je Bog svemoćan, ali ne razmišljaju o tomu da Ga *maya* ne može nadvladati, ako je svemoćan. Samozvani „Bogovi“ ne mogu jasno odgovoriti na sva ova pitanja; jednostavno su zadovoljni time da su i sami postali „Bog“.

Deseta mantra

anyad evahur vidyayaanyad

ahur avidyaya

iti šušruma dhiranam

ye nas tad vičáčakšire

anyat - drukčiji; *eva* - zacijelo; *ahuh* - rečeno; *vidyaya* - njegovanjem znanja; *anyat* - drukčiji; *ahuh* - rečeno; *avidyaya* - njegovanjem neznanja; *iti* - tako; *šušruma* - čuo sam; *dhiranam* - od razboritih; *ye* - koji; *nah* - nama; *tat* - to; *vičáčakšire* - objasnili.

Mudraci su objasnili da se njegovanjem kulture znanja postiže jedan, a njegovanjem kulture neznanja drugi rezultat.

KOMENTAR: Kao što je preporučeno u Trinaestom poglavlju *Bhagavad-gite* (13.8-12), pojedinac treba njegovati znanje na sljedeći način:

1. Treba postati uglađen i naučiti da drugima iskazuje odgovarajuće poštovanje.
2. Ne smije se predstavljati kao vjernik samo da bi stekao ime i slavu.
3. Ne smije svojim tjelesnim postupcima, mislima ili riječima izazivati u drugima tjeskobu.
4. Treba naučiti da bude snošljiv čak i kad ga drugi izazivaju.
5. Treba naučiti da izbjegava dvoličnost u ophođenju s drugima.
6. Treba pronaći vjerodostojna duhovnog učitelja koji ga može postupno dovesti do razine duhovne spoznaje. Takvom duhovnom učitelju mora se pokoravati, služiti ga i postavljati mu svrsishodna pitanja.
7. Da bi dostigao razinu samospoznaje, mora se pridržavati načela koja su propisana u razotkrivenim spisima.
8. Mora živjeti u skladu s naučavanjima razotkrivenih spisa.
9. Treba se potpuno uzdržavati od postupaka koji ometaju dostizanje samospoznaje.
10. Ne smije prihvatiti više od onoga što je prijeko potrebno za održavanje tijela.
11. Ne smije se lažno poistovjećivati s grubim materijalnim tijelom, niti smatrati svojim one koji su u rodu s njegovim tijelom.
12. Treba uvijek imati na umu da će se suočavati s bijedama uzastopnoga rađanja, starenja, obolijevanja i umiranja sve dok ima materijalno tijelo. Nema koristi da smišlja načine kako se osloboditi tih bijeda materijalnog

tijela. Najbolje je pronaći način na koji može ponovno zadobiti svoj duhovni identitet.

13. Ne smije se vezati za stvari koje nisu prijeko potrebne za duhovni napredak.

14. Ne smije se vezati za ženu, djecu i dom više nego što to razotkriveni spisi nalažu.

15. Ne smije se radovati ili tugovati zbog poželjnih i nepoželjnih stvari, nego znati da takve osjećaje samo stvara um.

16. Treba postati čisti *bhakta* Svevišnjega Gospodina, Šri Krišne, i služiti Ga nepodijeljenom pažnjom.

17. Treba razviti sklonost k mirnom i tihom životu na osami, povoljnom za njegovanje duhovnoga života i izbjegavati prenapučena mjesta na kojima se okupljaju *abhakte*.

18. Treba postati znanstvenik ili filozof i istraživati duhovno znanje, shvaćajući da je ono trajno, dok se materijalno znanje okončava sa smrću tijela.

Ovih osamnaest točaka predstavlja postupni proces kojim se može razviti pravo znanje. Svi drugi postupci pripadaju kategoriji neznanja. Šrila Bhaktivinoda Thakura, veliki *ačarya*, izjavio je da su svi oblici materijalnoga znanja samo vanjska obilježja iluzorne energije i da njegovanjem takva znanja čovjek nije ništa bolji od magarca. Isto načelo nalazimo u *Šri Išopanišadi*. S napretkom materijalnoga znanja, suvremeni čovjek jednostavno se pretvara u magarca. Neki materijalistički političari, u ruhu duhovnih osoba, osuđuju današnji sustav civilizacije kao „Sotonino djelo“, ali na žalost, ne vode brigu o njegovanju pravoga znanja opisanoga u *Bhagavad-giti*. Tako ne mogu promijeniti sotonski sustav.

U suvremenom društvu, čak i dječak smatra sebe samodostatnim i ne iskazuje poštovanje starijima. Zbog pogrešne sveučilišne naobrazbe, mladići diljem svijeta zadaju starijima glavobolje. *Šri Išopanišada* jasno upozorava da se njegovanje neznanja razlikuje od njegovanja znanja. Sveučilišta su, takoreći, središta neznanja. Znanstvenici su zaokupljeni otkrivanjem smrtonosnoga oružja kako bi s lica zemlje zbrisali druge države. Studenti se danas ne podučavaju propisanim načelima *brahmačarye* (učeničkoga života u celibatu), niti imaju vjeru u naredbe svetih spisa. Religijska načela poučavaju se samo zbog imena i slave, a ne zbog praktičnoga djelovanja. Zbog toga vlada neprijateljstvo ne samo na polju društvenog i političkog života, već i na polju religije.

Nacionalizam je uzeo maha u različitim dijelovima svijeta, jer obični ljudi njeguju neznanje. Nitko ne razmišlja o tomu da je ova sićušna Zemlja samo grumen materije koji lebdi u beskrajnom prostoru, zajedno s drugim

grumenima. U usporedbi s ogromnim prostranstvom svemira, ti materijalni grumeni nalikuju česticama prašine u zraku. Zahvaljujući dobrostivosti Boga, koji ih je stvorio, potpuni su u sebi i stoga imaju sve što je potrebno da bi lebđeli u prostoru. Vozači naših svemirskih brodova ponose se svojim dostignućima, ali ne razmišljaju o vrhovnome vozaču ovih golemih svemirskih brodova koje nazivamo planetima.

Postoje bezbrojna sunca i bezbrojni planetarni sustavi. Kao beskrajno mali sastavni djelići Svevišnjega Gospodina, mi, sićušna stvorenja, pokušavamo vladati tim bezbrojnim planetima. Zato se moramo uzastopno rađati i umirati, skrhan i starošću i bolešću. Životni vijek ljudskoga bića iznosi sto godina, iako se postupno smanjuje na dvadeset ili trideset godina. Pomoću kulture neznanja, obmanuti ljudi su stvorili vlastite nacije na tim planetima kako bi tih nekoliko godina što više uživali svojim osjetilima. Takvi budalasti ljudi pokušavaju na razne načine savršeno ucrtati nacionalne granice, što je potpuno nemoguće. Ali, upravo je zbog toga svaki narod postao izvorom briga za druge narode. Više od pedeset posto nacionalne energije troši se na obrambene mjere i tako zloupotrebljava. Nitko ne vodi brigu o njegovanju pravoga znanja, ali ljudi se ipak lažno ponose napretkom u materijalnom i duhovnom znanju.

Šri Išopanišada nas upozorava na tu lažnu vrstu naobrazbe, a *Bhagavad-gita* nas poučava kako možemo razviti pravo znanje. U ovoj mantri je rečeno da pouke o *vidyi* (znanju) moramo primiti od *dhire*. *Dhira* je onaj tko nije uznemiren materijalnom iluzijom. Nitko ne može biti neuznemiren, ako nije dostigao savršenu razinu duhovne spoznaje, na kojoj ni za čim ne žudi niti žali. *Dhira* zna da su materijalno tijelo i um, koje je stekao materijalnim druženjem, strani elementi, pa jednostavno izvlači najbolje iz loše sklopljenoga posla.

Za duhovno živo biće, materijalno tijelo i um predstavljaju loše sklopljen posao. Živo biće ima prave dužnosti u živom, duhovnom svijetu, ali materijalni svijet je mrtav. Sve dok žive duhovne iskre upravljaju mrtvim grumenima materije, mrtav svijet izgleda kao živ. Zapravo, svijet pokreću žive duše, sastavni djelići vrhovnoga živog bića. Onaj tko je shvatio sve te činjenice, slušajući o njima od autoriteta, naziva se *dhira*. *Dhire* spoznaju to znanje tako što se pridržavaju propisanih načela.

Da bi se pridržavao propisanih načela, pojedinac mora stati pod okrilje vjerodostojna duhovnog učitelja. Duhovni učitelj prenosi učeniku transcendentnu poruku i poučava ga propisanim načelima. Takvo se znanje ne prima opasnim putem neznačkoga obrazovanja. Osoba može postati *dhira* samo kad ponizno sluša riječi vjerodostojna duhovnog učitelja.

Arjuna je, na primjer, postao *dhira* ponizno slušajući poruku Gospodina Krišne, same Božanske Osobe. Savršeni učenik mora biti kao Arjuna, a duhovni učitelj mora biti jednako dobar kao sam Gospodin. To je proces primanja *vidye* (znanja) od *dhire* (neuznemirene osobe).

Adhira (onaj tko nije stekao naobrazbu pod vodstvom *dhire*) ne može biti vođa koji poučava. Suvremeni političari koji se predstavljaju kao *dhire* zapravo su *adhire* i od njih ne možemo očekivati savršeno znanje. Oni vode brigu samo o vlastitoj novčanoj naknadi. Kako onda mogu voditi ljude po pravom putu samospoznaje? Zato moramo ponizno slušati riječi *dhire* kako bismo stekli pravu naobrazbu.

Jedanaesta mantra

*vidyam ćavidyam ća yas
tat vedobhayam saha
avidyaya mrtyum tirtva
vidyayamrtam ašnute*

vidyam - pravo znanje; *ća* - i; *avidyam* - neznanje; *ća* - i; *yah* - osoba koja; *tat* - to; *veda* - zna; *ubhayam* - oboje; *saha* - istodobno; *avidyaya* - djelovanje neznanja; *mrtyum* - uzastopnu smrt; *tirtva* - transcendirajući; *vidyaya* - djelovanje znanja; *amrtam* - besmrtnost; *ašnute* - uživa.

Samo onaj tko usporedno naući kako djeluje neznanje, a kako transcendentalno znanje, nadići će utjecaj uzastopnoga rađanja i umiranja te uživati u punim blagoslovima besmrtnosti.

KOMENTAR: Od stvaranja materijalnoga svijeta, svatko pokušava dostići vječni život, ali zakoni prirode su tako okrutni da nitko nije izbjegao zagrljaju smrti. Nitko ne želi umrijeti, ostarjeti ili se razboljeti. Međutim, zakon prirode nikome ne dopušta da izbjegne starost, bolest i smrt. Napredak materijalnoga znanja nije riješio te probleme. Materijalna znanost može pronaći atomsku bombu da bi ubrzala nastup smrti, ali ne može pronaći nešto što čovjeka može zaštititi od okrutnih ruku starosti, bolesti i smrti.

U *Puranama* su opisana djela Hiranyakašipua, kralja koji je materijalno bio vrlo napredan. Želeći svladati okrutnu smrt svojim materijalnim dostignućima i snagom svog neznanja, podvrgao se meditaciji tako mukotrpnj da su njegove mističke moći uznemirile stanovnike svih planetarnih sustava. Prisilio je stvoritelja svemira, poluboga Brahma, da se pojavi pred njim i zatražio od njega blagoslov besmrtnosti, *amaru*. Brahma je rekao da mu ne može podariti taj blagoslov, jer čak ni on, materijalni stvoritelj koji vlada svim planetima, nije *amara*. Kao što je potvrđeno u *Bhagavad-giti* (8.17), Brahma živi dugo, ali to ne znači da ne mora umrijeti.

Hiranya znači „zlatu“, a *kašipu* znači „meka postelja“. Toga lukavoga gospodina Hiranyakašipua zanimalo su dvije stvari, novac i žene, i želio je uživati u njima postajući besmrtni. U nadi da će posredno ispuniti svoju želju za besmrtnošću, zatražio je od Brahme brojne blagoslove. Budući da je Brahma rekao kako mu ne može podariti besmrtnost, Hiranyakašipu je zatražio blagoslov da ga ne može ubiti nijedan čovjek, životinja, polubog ili neko drugo živo biće među 8 400 000 vrsta života. Također je zatražio blagoslov da ga smrt ne može snaći na zemlji, u zraku ili u vodi i da ga ne može ubiti nijedna vrsta oružja. Hiranyakašipu je tako budalasto mislio da će ga ta jamstva spasiti od smrti. Međutim, iako mu je Brahma podario sve te blagoslove, na kraju ga je ubio Svevišnji Gospodin kao Nrsimha, Gospodinova inkarnacija u obliku polu-lava polu-čovjeka. Nije ga ubilo oružje, nego Gospodin Svojim noktima, niti je umro na zemlji, u zraku ili u vodi, nego na

krilu toga čudesnog živog bića, Nrsimhe, koji je bio izvan dosega njegove moći poimanja.

Pouka koju možemo izvući iz ove priče je da čak ni Hiranyakašipu, najmoćniji materijalist, nije uspio sa svojim raznovrsnim planovima postati besmrtn. Što onda mogu postići današnji mali Hiranyakašipui, čiji planovi iz trena u tren propadaju?

Šri Išopanišada nas poučava da ne činimo jednostrane pokušaje kako bismo odnijeli pobjedu u borbi za opstanak. Svatko se teško bori za opstanak, ali zakoni materijalne prirode tako su neumoljivi i snažni da nikome ne dopuštaju da ih nadvlada. Da bismo dostigli vječni život, moramo biti spremni vratiti se Bogu.

Proces kojim se možemo vratiti Bogu predstavlja posebnu granu znanja i mora se naučiti iz razotkrivenih vedskih spisa kao što su *Upanišade*, *Vedanta-sutra*, *Bhagavad-gita* i *Šrimad-Bhagavatam*. Da bismo postali sretni u ovom životu i po napuštanju materijalnoga tijela dostigli vječni blaženi život, moramo proučiti te svete spise i steći transcendentalno znanje. Uvjetovano živo biće zaboravilo je svoj vječni odnos s Bogom i u zabludi je prihvatilo privremeno mjesto svoga rođenja kao sve u svemu. Gospodin je milostivo u Indiji dao ljudima spomenute spise, a u drugim zemljama druge spise, kako bi podsjetio zaboravno ljudsko biće da njegov dom nije ovdje, u materijalnom svijetu. Živo biće je duhovno biće i može biti sretno samo kad se vrati u svoj duhovni dom.

Svevišnji Gospodin šalje iz Svoga carstva Svoje vjerodostojne sluge s misijom da propovijedaju ljudima ovu poruku, zahvaljujući kojoj se mogu vratiti Bogu. Katkad se Gospodin sam pojavljuje da bi ostvario tu misiju. Budući da su sva živa bića Njegovi voljeni sinovi, Njegovi sastavni djelići, Bog žali više nego mi sami kad vidi patnje kroz koje neprekidno prolazimo u materijalnom stanju. Bijede materijalnoga svijeta posredno nas podsjećaju na nezdruživost naše prirode s mrtvom materijom. Inteligentna živa bića obratit će pažnju na te opomene i njegovati *vidyu*, transcendentalno znanje. Ljudski je život najbolja prilika za njegovanje duhovnoga znanja, a čovjek koji ne koristi tu priliku naziva se *naradhamom*, najnižim ljudskim bićem.

Put *avidye*, ili unapređenja materijalnoga znanja radi ugađanja osjetilima, put je uzastopnoga rađanja i umiranja. Rađanje i umiranje odnosi se samo na vanjski prekrivač duhovne duše, tijelo. Smrt se uspoređuje sa svlačenjem, a rođenje s oblačenjem odjeće. Budalasta ljudska bića, obuzeta njegovanjem *avidye*, neznanja, ne mare za taj okrutni proces. Očarana ljepotom iluzorne energije, neprestano se podvrgavaju istim bijedama i ne izvlače nikakvu pouku iz djelovanja zakona prirode.

Zato je njegovanje *vidye*, transcendentalnoga znanja, neophodno za ljudsko biće. Osjetilno uživanje u bolesnom stanju mora se ograničiti što je više moguće. Neograničeno osjetilno uživanje u tjelesnom stanju predstavlja

put neznanja i smrti. Živa bića nisu lišena duhovnih osjetila; svako živo biće u svom izvornom, duhovnom obliku ima sva osjetila, koja su sad materijalno očitovana, prekrivena materijalnim tijelom i umom. Djelatnosti materijalnih osjetila iskrivljeni su odrazi djelatnosti izvornih, duhovnih osjetila. U bolesnom stanju, duhovna duša, prekrivena materijom, obavlja materijalne djelatnosti. Pravo osjetilno uživanje moguće je samo u zdravom stanju, oslobođenom bolesti materijalizma. U našem čistom duhovnom obliku, oslobođenom sve materijalne okaljanosti, moguće je čisto uživanje u osjetilima. Pacijent mora ozdraviti da bi ponovno mogao istinski uživati u osjetilnim zadovoljstvima. Cilj ljudskog života ne bi trebao biti izopačeno osjetilno uživanje, već liječenje materijalne bolesti. Pogoršavanje materijalne bolesti nije znak znanja, već znak *avidye*, neznanja. Osoba koja želi ozdraviti ne smije povećati temperaturu s 40 na 42 stupnja, već je treba smanjiti na normalnih 36,6 stupnjeva. To treba biti cilj ljudskog života. Suvremena materijalistička civilizacija teži da poveća temperaturu grozničavog materijalnog stanja, koje je već dostiglo temperaturu od 42 stupnja (u obliku atomske energije). U međuvremenu, budalasti političari tuže se da svijet svakog trena može otići u pakao. To je rezultat napretka u materijalnom znanju i nemara prema najvažnijem vidu života, njegovanju duhovnoga znanja. *Šri Išopanišada* nas ovdje upozorava da ne smijemo slijediti taj opasni put koji vodi u smrt. Naprotiv, moramo se posvetiti njegovanju duhovnoga znanja kako bismo se potpuno oslobodili okrutnih ruku smrti.

To ne znači da trebamo okončati sve djelatnosti namijenjene održavanju tijela. Nema ni govora o tomu da se djelatnosti okončaju, kao što nema govora ni o tomu da se prilikom oporavljanja temperatura sasvim otkloni. Izraz „izvući najbolje iz loše sklopljena posla“ prikladan je. Njegovanje duhovnoga znanja zahtijeva potporu tijela i uma. Zato, ako želimo dostići svoj cilj, trebamo održavati tijelo i um. Temperatura se treba održavati na 36,6 stupnjeva, a veliki mudraci i sveci iz Indije pokušali su to učiniti uravnoteženim programom duhovnoga i materijalnoga znanja. Oni ne dopuštaju da se ljudska inteligencija zlouporabi za bolesno ugađanje osjetilima.

Ograničenja za ljudske djelatnosti, koje su zaražene sklonošću k ugađanju osjetilima, u *Vedama* su svrstana pod načela spasenja. Taj sustav obuhvaća religiju, gospodarski razvoj, ugađanje osjetilima i spasenje, ali u današnje vrijeme ljude ne zanima ni religija ni spasenje. Imaju samo jedan cilj u životu - ugađanje osjetilima - i u tu svrhu prave planove za gospodarski razvoj. Zavedeni ljudi misle da religiju treba održavati, jer doprinosi gospodarskom razvoju koji je potreban za ugađanje osjetilima. Zato se, da bi osigurali daljnje ugađanje osjetilima nakon smrti, u raju, pridržavaju nekog sustava religije. Ali to nije svrha religije. Put religije namijenjen je dostizanju samospoznaje, a gospodarski razvoj potreban je samo da bi se tijelo održalo zdravim. Čovjek treba zdravo, razborito živjeti samo da bi spoznao *vidyu*, pravo znanje, cilj ljudskoga života. Ovaj život nije namijenjen tomu da radimo teško poput

magarca ili da njegujemo *avidyu* radi ugađanja osjetilima.

Put *vidye* je najsavršenije opisan u *Šrimad-Bhagavatamu*, koji savjetuje ljudskom biću da iskoristi svoj život za raspitivanje o Apsolutnoj Istini. Apsolutna Istina se spoznaje korak po korak kao Brahman, Paramatma i, na kraju, kao Bhagavan, Svevišnji Gospodin. Apsolutnu Istinu spoznat će širokogrudan čovjek koji je stekao znanje i odrekao se vezanosti tako što se pridržavao osamnaest načela iz *Bhagavad-gite* koji su ovdje opisani u tumačenju Desete *mantra*. Glavni cilj tih načela je dostizanje transcendentalnoga predanog služenja Svevišnjemu Gospodinu. Zato se svakom čovjeku savjetuje da nauči umjetnost predanog služenja Gospodinu.

Proces njegovanja *vidye* sažeto je opisan u *Šrimad-Bhagavatamu* (1.2.14):

*tasmad ekena manasa
bhagavan satvatam patih
šrotavyah kirtitavyaś ča
dhyeyah pujyas ča nityada*

„Stoga s nepodijeljenom pozornošću trebamo neprestano slušati o Svevišnjemu Gospodinu, zaštitniku *bhakta*, slaviti Ga, sjećati Ga se i obožavati Ga.“

Sljedeće *mantra* *Šri Išopanišade* ukazuju da su religija, gospodarski razvoj i ugađanje osjetilima tek različiti oblici neznanja, ako im svrha nije predano služenje Gospodinu.

Dvanaesta mantra

*andham tamah pravišanti
ye 'sambhutim upasate
tato bhuya iva te tamo
ya u sambhutyam ratah*

andham - neznanje; *tamah* - tamu; *pravišanti* - ulaze u; *ye* - oni koji; *asambhutim* - polubogove; *upasate* - obožavaju; *tatah* - od toga; *bhuyah* - još više; *iva* - takvu; *te* - oni; *tamah* - tamu; *ye* - koji; *u* - također; *sambhutyam* - Apsolutom; *ratah* - zaokupljeni.

U najtamniji predio neznanja odlaze obožavatelji polubogova, a još više obožavatelji neosobnoga Apsoluta.

KOMENTAR: Sanskrtska riječ *asambhuti* odnosi se na one čiji bitak nije neovisan. *Sambhuti* je Apsolutan Svevišnji Gospodin koji je apsolutno neovisan. U *Bhagavad-giti* (10.2), Apsolutan Svevišnji Gospodin, Šri Krišna, izjavljuje:

*na me viduh sura-ganah
prabhavam na maharšayah
aham adir hi devanam
maharšinam ça sarvašah*

„Ni mnoštvo polubogova ni veliki mudraci ne znaju Moje porijeklo ili obilje, jer sam u svakom pogledu izvor polubogova i mudraca.“ Krišna je izvor svih moći polubogova, velikih mudraca i mistika. Premda su obdareni velikim moćima, one su ograničene, pa teško shvaćaju kako se Krišna osobno pojavljuje Svojom unutarnjom moći u obliku čovjeka.

Mnogi filozofi i veliki *ršiji*, ili mistici, pokušavaju svojom sićušnom pameti razlikovati Apsolut od relativnog. To ih može dovesti samo do negativne predodžbe o Apsolutu, pri čemu nemaju ni tračka pozitivne spoznaje o Njemu. Definicija Apsoluta do koje se dolazi negiranjem nije potpuna. Takve negativne definicije navode na stvaranje vlastitih predodžbi. Tako osoba može pomisliti da Apsolut nema oblika ni odlika. Negativne odlike predstavljaju samo suprotnosti relativnih, materijalnih odlika, pa su i same relativne. Takvim razumijevanjem Apsoluta može se dostići neosobni sjaj Boga, poznat kao Brahman, ali se ne može dalje napredovati do spoznaje Bhagavana, Svevišnjega Gospodina.

Takvi umni spekulanti ne znaju da je Apsolutan Svevišnji Gospodin Krišna, da je neosobni Brahman blistavi sjaj Krišnina transcendentalnog tijela, a da je Paramatma, Nadduša, Krišnina sveprožimajuća potpuna ekspanzija. Ne znaju da Krišna ima Svoj vječni oblik s transcendentalnim odlikama vječnoga blaženstva i znanja. Ovisni polubogovi i veliki mudraci pogrešno zaključuju da

je Krišna moćni polubog, a sjaj Brahmana Apsolutna Istina. Samo Krišnini *bhakte* spoznaju da je On Apsolutna Osoba i da sve emanira iz Njega, jer Mu se predaju i neokaljano su Mu predani. Takvi *bhakte* neprekidno s ljubavlju služe Krišnu, porijeklo svega.

U *Bhagavad-giti* (7.20, 7.23) rečeno je da samo neinteligentni, zbunjeni ljudi, vođeni snažnom željom za ugađanjem osjetilima, obožavaju polubogove radi privremenoga ublažavanja privremenih problema. Zaplevši se u materijalni život, živo se biće mora potpuno osloboditi materijalne vezanosti kako bi dostiglo trajno oslobođenje na duhovnoj razini vječnog života, blaženstva i znanja. *Šri Išopanišada* nas stoga poučava da ne težimo privremeno ublažiti svoje poteškoće obožavajući ovisne polubogove koji mogu pružiti samo privremenu dobrobit. Moramo obožavati Apsolutnoga Svevišnjega Gospodina, Krišnu, koji sve privlači i koji nam može podariti potpuno oslobođenje od materijalne vezanosti tako da nas povede kući, Bogu.

U *Bhagavad-giti* (7.23) rečeno je da obožavatelji polubogova mogu otići na planete polubogova. Obožavatelji mjeseca mogu otići na mjesec, a obožavatelji sunca na sunce. Suvremeni znanstvenici pokušavaju otići na mjesec svemirskim brodom, ali takav pokušaj nije nov. Ljudska bića, sa svojom naprednom svjesnošću, prirodno su sklona međuplanetarnim putovanjima i žele otići na druge planete: to čine svemirskim brodovima, mističkim moćima ili obožavanjem polubogova. U vedskim spisima rečeno je da osoba može dostići druge planete na bilo koji od ova tri načina, ali najuobičajeniji način je obožavanje vladajućega poluboga određenoga planeta. Na taj način čovjek može otići na mjesec, sunce ili čak Brahmaloču, najviši planet u ovome svemiru. Međutim, svi planeti u materijalnom svemiru privremena su prebivališta. Jedini vječni planeti su Vaikunthaloke na duhovnom nebu, gdje vlada sam Svevišnji Gospodin. Gospodin Krišna kaže u *Bhagavad-giti* (8.16):

*a-brahma-bhuvanal lokah
punar avartino 'rjuna
mam upetya tu kaunteya
punar janma na vidyate*

„Svi planeti u materijalnom svijetu, od najvišega do najnižega, mjesta su patnje na kojima se odvija uzastopno rađanje i umiranje, ali onaj tko dostigne Moje prebivalište, o Kuntin sine, nikada se više ne rađa.“

Šri Išopanišada ističe da obožavatelji polubogova, koji dostignu njihove materijalne planete, ostaju u najtamnijem predjelu svemira. Cijeli svemir je prekriven ogromnim materijalnim elementima i nalik je na kokos do polovice ispunjen vodom. Budući da je prekrivač svemira nepropusan, u svemiru vlada gusta tama, pa ga moraju osvjetljavati sunce i mjesec. Izvan svemira nalazi se beskrajno prostranstvo *brahmajyotija*, ispunjeno Vaikunthalokama. Najviši

planet u *brahmajyotiju* je Krišnaloka, ili Goloka Vrndavana, na kojoj prebiva Svevišnja Božanska Osoba, Šri Krišna. Gospodin Krišna nikad ne napušta Krišnaloku. Iako boravi tamo sa Svojim vječnim pratiocima, prisutan je u svim materijalnim i duhovnim kozmičkim očitovanjima. To je bilo objašnjeno u četvrtoj *mantri*. Gospodin je, poput sunca, svuda prisutan, a ipak prebiva na jednom mjestu, kao što se sunce nalazi u svojoj nepromjenjivoj orbiti.

Životni problemi ne mogu se riješiti odlaskom na mjesec ili neki drugi planet, iznad ili ispod njega. Zato nam *Šri Išopanišada* savjetuje da ne trošimo svoju energiju na dostizanje bilo kojeg odredišta u ovome mračnom materijalnom svemiru, već da pokušamo izaći iz njega i ući u blistavo Božje carstvo. Ima mnogo lažnih obožavatelja koji postaju vjernici samo zbog imena i slave. Takvi ljudi ne žele napustiti ovaj svemir ni dostići duhovno nebo. Pretvarajući se da obožavaju Gospodina, žele samo održati status quo u materijalnom svijetu. Ateisti i impersonalisti vode takve budalaste, lažno religiozne ljude u najtamnije predjele, propovijedajući kult ateizma. Ateist izravno poriče postojanje Svevišnje Božanske Osobe, a impersonalisti podržavaju ateiste tako što naglašavaju neosobni vid Svevišnjega Gospodina. Do sada u *Šri Išopanišadi* nismo naišli ni na jednu *mantru* u kojoj se poriče postojanje Svevišnje Božanske Osobe. Rečeno je da Gospodin svakoga može prestići. Oni koji pokušavaju stići na druge planete zacijelo su osobe. Kako onda Gospodin, koji trči brže od svih, može biti neosoban? Neosobno shvaćanje Svevišnjega Gospodina predstavlja još jedan oblik neznanja, utemeljen na nesavršenom shvaćanju Apsolutne Istine.

Neuki, lažni vjernici i tvorc tobožnjih inkarnacija koji izravno krše vedske naredbe, otići će u najtamniji predio svemira, jer zavode svoje sljedbenike. Ti impersonalisti obično se predstavljaju kao inkarnacije Boga pred budalastim ljudima koji ništa ne znaju o vedskoj mudrosti. Kad takve budalaste osobe imaju neko znanje, ono je u njihovim rukama opasnije od samoga neznanja. Takvi impersonalisti ne obožavaju čak ni polubogove u skladu s preporukama spisa. U spisima je pod određenim uvjetima preporučeno obožavanje polubogova, ali istodobno je izjavljeno da to obično nije potrebno. U *Bhagavad-giti* (7.23) jasno je rečeno da rezultati dobiveni obožavanjem polubogova nisu trajni. Budući da je čitav materijalni svemir prolazan, sve što se stekne u tami materijalnog postojanja također je prolazno. Pitanje je kako se može dostići pravi, vječni život.

Prema Gospodinovim riječima, onaj tko Ga dostigne predanim služenjem (koje predstavlja jedini način prilaženja Božanskoj Osobi) odmah se potpuno oslobađa ropstva rađanja i umiranja. Drugim riječima, put oslobođenja od okova materije potpuno ovisi o načelima znanja i odvojenosti, koji se stječu služenjem Gospodinu. Lažni vjernici nemaju znanje, niti su se odrekli vezanosti za materijalna zbivanja, jer većinom žele živjeti u zlatnim okovima materijalnog ropstva, zaklanjajući se filantropskim djelima koje prikazuju kao vjerska načela. Lažnim iskazima vjerskih osjećaja glume predano služenje, istodobno obavljajući svaku vrstu nemoralnih djelatnosti. Na taj način izdaju

se za duhovne učitelje i Božje *bhakte*. Takvi kršitelji načela religije nimalo ne poštuju autoritativne *ačarye*, svete učitelje u strogom učeničkom slijedu. Ne obaziru se na vedsku naredbu *ačaryopasana*: „Moramo obožavati *ačaryu*“, niti na Krišninu izjavu u *Bhagavad-giti* (4.2): *evam parampara praptam*, „Ovo vrhovno znanje o Bogu prima se kroz učenički slijed.“ Umjesto toga, da bi zavarali ljude, sami postaju takozvani *ačarye*, ali se ne pridržavaju načela *ačarya*.

Ti nitkovi su najopasniji elementi u ljudskom društvu. Kako ne postoji religiozna vlada, oni izmiču kazni prema državnim zakonima, ali ne mogu izmaknuti zakonu Svevišnjega, koji je jasno izjavio u *Bhagavad-giti* da će zavidni demoni u ruhu pobornika religije biti bačeni u najtamnije predjele pakla (16.19-20). *Šri Išopanišada* potvrđuje da ti lažni vjernici srljaju prema najpogubnijem mjestu u svemiru, do kojeg će doći kad okončaju svoju ulogu duhovnoga učitelja koju prihvaćaju samo radi ugađanja osjetilima.

Trinaesta mantra

*anyad evahuh sambhavat
anyad ahur asambhavat
iti šušruma dhiranam
ye nas tad vičacākšire*

anyat - drukčiji; *eva* - zacijelo; *ahuh* - rečeno je; *sambhavat* - obožavanjem Svevišnjega Gospodina, uzroka svih uzroka; *anyat* - drukčiji; *ahuh* - rečeno je; *asambhavat* - obožavanjem onoga tko nije Svevišnji; *iti* - tako; *šušruma* - čuo sam; *dhiranam* - od neuznemirenih autoriteta; *ye* - koji; *nah* - nama; *tat* - to; *vičacākšire* - savršeno su objasnili.

Rečeno je da se obožavanjem vrhovnoga uzroka svih uzroka stječe jedan rezultat, a obožavanjem onoga što nije vrhovno drugi. Sve se to saznaje od neuznemirenih autoriteta, koji su to savršeno objasnili.

KOMENTAR: U ovoj *mantri* odobrava se proces slušanja neuznemirenih autoriteta. Ako ne slušamo riječi vjerodostojnoga *ačarye*, koji nikada nije uznemiren promjenama materijalnoga svijeta, nećemo pravilno shvatiti transcendentalno znanje. Vjerodostojni duhovni učitelj, koji je također čuo *šruti-mantre*, ili vedsko znanje, od svoga neuznemirenog *ačarye*, nikada ne predstavlja ono što nije spomenuto u vedskim spisima. U *Bhagavad-giti* (9.25) jasno je rečeno da obožavatelji *pitrja*, predaka, dostižu planete predaka, grubo materijalisti koji žele ostati ovdje nastavljaju život u ovom svijetu, a Gospodinovi *bhakte*, koji obožavaju samo Gospodina Krišnu, vrhovni uzrok svih uzroka, odlaze k Njemu u duhovno nebo. Ova strofa *Šri Išopanišade* potvrđuje da se različitim oblicima obožavanja stječu različiti rezultati. Ako obožavamo Svevišnjega Gospodina, sigurno ćemo otići k Njemu u Njegovo vječno prebivalište, a ako obožavamo polubogove, poput boga sunca ili boga mjeseca, nedvojbeno ćemo dostići njihove planete. Ali ako želimo ostati na ovome jadnom planetu, sa svojim planskim odborima i privremenim političkim prilagodbama, zacijelo možemo i to učiniti.

U izvornim spisima nigdje nije rečeno da ćemo isti cilj postići neovisno o tome što radimo i koga obožavamo. Takve budalaste teorije postavljaju samozvani „duhovni učitelji“ koji nemaju nikakve veze s vjerodostojnim sustavom učeničkoga slijeda, zvanim *parampara*. Vjerodostojni učitelj ne može reći da svi putevi vode istom cilju i da svatko može postići taj cilj vlastitim načinom obožavanja polubogova, Svevišnjega ili nekoga drugog bića. Svaki razuman čovjek lako će shvatiti da može stići na svoje odredište samo ako kupi kartu za to odredište. Čovjek koji je kupio kartu za Calcuttu stići će u Calcuttu, a ne u Bombay, ali tobožnji duhovni učitelji kažu da će svi putevi dovesti osobu do vrhovnoga cilja. Takve svjetovne, kompromisne ponude privlače brojna budalasta stvorenja, koja postaju ponosna na svoje izmišljene metode duhovne spoznaje. Međutim, vedski spisi ih ne odobravaju. Ako osoba ne primi znanje od vjerodostojna duhovnog učitelja, koji pripada priznatome

učeničkom slijedu, ne može postići pravi rezultat. Krišna kaže Arjuni u *Bhagavad-giti*: (4.2):

*evam parampara praptam
imam rajaršayo viduh
sa kaleneha mahata
yogo naštah parantapa*

„Tako se ovaj najuzvišeniji nauk prenosio lancem učeničkoga slijeda i sveti su ga kraljevi shvatili na taj način. No s vremenom je učenički slijed bio prekinut i zato se čini da je znanje u svom izvornom obliku izgubljeno.”

Dok je Gospodin Šri Krišna boravio na Zemlji, uvidio je da su se iskrivila načela *bhakti-yoge* kakva su izložena u *Bhagavad-giti*, pa je morao ponovno uspostaviti učenički slijed počevši od Arjune, koji je bio Njegov najpovjerljiviji prijatelj i *bhakta*. Gospodin je jasno rekao Arjuni (Bg. 4.3) da će shvatiti načela *Bhagavad-gite* jer je Njegov prijatelj i *bhakta*. Drugim riječima, nitko ne može shvatiti *Gitu* ako nije Gospodinov prijatelj i *bhakta*. To znači da samo onaj tko ide Arjuninim stopama može shvatiti *Bhagavad-gitu*.

U današnje vrijeme ovaj uzvišeni razgovor prevode i tumače brojne osobe koje uopće ne mare za Gospodina Krišnu ili Arjuna. Takvi tumači na vlastiti način objašnjavaju stihove *Bhagavad-gite* i u ime Gite izlažu raznovrsne besmislice. Oni ne vjeruju ni u Šri Krišnu ni u Njegovo vječno prebivalište. Kako onda mogu objašnjavati *Bhagavad-gitu*?

Krišna jasno kaže da samo osobe koje su izgubile razum obožavaju polubogove radi ništavne nagrade (Bg. 7.20, 7.23). Na kraju nam savjetuje da odbacimo sve druge oblike obožavanja i potpuno se predamo samo Njemu (Bg. 18.66). Samo oni koji su se pročistili od svih posljedica grijeha mogu imati takvu nepokolebljivu vjeru u Svevišnjega Gospodina. Ostali će i dalje lebdjeti na materijalnoj razini, sa svojim bezvrijednim načinima obožavanja, udaljujući se tako od pravog puta, pod lažnim dojmom da svi putevi vode istom cilju.

U ovoj *mantri Šri Išopanišade* vrlo je značajna riječ *sambhavat*, „obožavanjem vrhovnoga uzroka”. Gospodin Krišna je izvorna Božanska Osoba i sve što postoji Njegovo je očitovanje. U *Bhagavad-giti* (10.8) Gospodin kaže:

*aham sarvasya prabhavo
mattah sarvam pravartate
iti matva bhajante mam
budha bhava-samanvitah*

„Ja sam izvor svih duhovnih i materijalnih svjetova. Sve izvire iz Mene. Mudre

osobe koje to savršeno dobro znaju služe Me s predanošću i obožavaju svim srcem."

Ovo je pravilan opis Svevišnjega Gospodina, a daje nam ga sam Gospodin. Riječi *sarvasya prabhavaḥ* ukazuju da je Krišna stvoritelj svih živih bića, uključujući Brahmū, Višnuā i Šivu. Gospodin je stvorio ta tri glavna božanstva materijalnoga svijeta i stoga je stvoritelj svega što postoji u materijalnim i duhovnim svjetovima. U *Atharva Vedi (Gopala-tapani Upaniṣada 1.24)* je rečeno: „Onaj tko je postojao prije stvaranja Brahme i tko je prosvijetlio Brahmū vedskim znanjem je Gospodin Šri Krišna." Slično tomu, *Narayana Upaniṣada* izjavljuje: „Tada je Svevišnji, Narayana, poželio stvoriti sva živa bića. Tako se iz Narayana rodio Brahma. Narayana je stvorio sve Prajapatije. Narayana je stvorio Indru. Narayana je stvorio osam Vasua. Narayana je stvorio jedanaest Rudra. Narayana je stvorio dvanaest Aditya." Narayana je potpuno očitovanje Gospodina Krišne i stoga su Narayana i Krišna ista osoba. U *Narayana Upaniṣadi* rečeno je: „Devakin sin (Krišna) jest Svevišnji Gospodin." Istovjetnost Narayana s vrhovnim uzrokom prihvaća i potvrđuje Šripada Šankaračarya, iako ne pripada vaišnavskoj, personalističkoj sljedbi. *Atharva Veda (Maha Upaniṣada)* izjavljuje: „U početku je postojao samo Narayana. Ni Brahma, ni Šiva, ni vatra, ni voda, ni zvijezde, ni sunce, ni mjesec nisu tada postojali. Gospodin ne ostaje sam, već stvara po Svojoj želji." Sam Krišna izjavljuje u *Mokṣa-dharmi*: „Ja sam stvorio Prajapatije i Rudre. Oni nemaju potpuno znanje o Meni, jer ih prekriva Moja iluzorna energija." U *Varaha Purani* je rečeno: „Narayana je Svevišnja Božanska Osoba. On je očitovao četveroglavoga Brahmū i Rudru koji je kasnije postao sveznajući."

Tako svi vedski spisi potvrđuju da je Narayana, odnosno Krišna, uzrok svih uzroka. U *Brahma-samhiti (5.1)* je rečeno da je Svevišnji Gospodin Šri Krišna, Govinda, koji pruža zadovoljstvo svim živim bićima i koji je prvobitni uzrok svih uzroka. Istinski učene osobe to znaju na temelju svjedočanstava velikih mudraca i *Veda* te je za njih Gospodin Krišna jedinstveni, savršeni predmet obožavanja. Takve osobe, zvane *budhe*, ili istinski učene, obožavaju samo Krišnu.

Slušajući s vjerom i ljubavlju transcendentalnu poruku od neuznemirenoga *ačarye*, pojedinac postaje uvjeren da je Krišna sve u svemu. Onaj tko nema vjeru u Krišnu ni ljubav prema Njemu, ne može biti uvjeren u ovu jednostavnu istinu. U *Bhagavad-giti (9.11)*, nevjernici su opisani kao *mudhe*: budale i magarci. Rečeno je da *mudhe* ismijavaju Božansku Osobu, jer nisu primili potpuno znanje od neuznemirenoga *ačarye*. Onaj koga uznemirava vrtlog materijalne energije nije kvalificiran za položaj *ačarye*.

Prije nego što je čuo *Bhagavad-gitu*, Arjunu je uznemiravao materijalni vrtlog: naklonost prema svojoj obitelji, društvu i zajednici. Želio je postati čovjekoljubiv i nenasilan, ali kad je čuo vedsko znanje *Bhagavad-gite* od Vrhovne Osobe, postao je *budha* i, promijenivši svoju odluku, počeo obožavati

Gospodina Šri Krišnu koji je osobno uredio bitku na Kuruksetri. Arjuna je obožavao Gospodina boreći se sa svojim tobožnjim rođacima. Na taj način postao je Gospodinov čisti *bhakta*. Takav se položaj može dostići jedino obožavanjem pravoga Krišne, a ne nekoga „Krišne“ kojeg izmišljaju budalasti ljudi bez znanja o složenoj znanosti o Krišni, opisanoj u *Bhagavad-giti* i *Šrimad-Bhagavatamu*.

Prema *Vedanta-sutri*, *sambhuta* je izvor rođenja i održavanja, koji opstaje nakon uništenja (*janmady asya yatah*). *Šrimad-Bhagavatam*, prirodno tumačenje *Vedanta-sutre* istog pisca, izjavljuje da izvor svih emanacija nije mrtav poput kamena, već *abhijna*, potpuno svjestan. Prvobitni Gospodin, Šri Krišna, također kaže u *Bhagavad-giti* (7.26) da je potpuno svjestan prošlosti, sadašnjosti i budućnosti te da Ga nitko, čak ni polubogovi poput gospodara Šive i gospodara Brahme, u potpunosti ne poznaje. Poluobrazovani „duhovni učitelji“, uznemireni promjenama materijalnoga postojanja, zacijelo Ga ne mogu u potpunosti spoznati. Oni pokušavaju sklopiti kompromis, proglašavajući čovječanstvo predmetom obožavanja, ali ne znaju da je takvo obožavanje samo mit, jer su ljudi nesavršeni. Nastojanja takvih tobožnjih duhovnih vođa nalik su zalijevanju lišća umjesto korijena stabla. Prirodni proces je zalijevanje korijena, ali današnji uznemireni vođe više vole lišće. Iako neprestano zalijevaju lišće, sve se suši zbog nedostatka hrane.

Šri Išopanišada nam savjetuje da zalijevamo korijen, izvor svega klijanja. Obožavanje čovječanstva kroz služenje tijela, koje nikada ne može biti savršeno, manje je važno od služenja duše. Duša je korijen, koji uzrokuje različite vrste tijela, po zakonu *karme*. Ako pružanjem medicinske pomoći, socijalne potpore i mogućnosti za obrazovanje služimo ljudskim bićima, dok istodobno režemo vratove jadnim životinjama u klaonicama, ne činimo nikakvu službu za dušu, živo biće.

Živa bića u različitim vrstama tijela neprestano ispaštaju materijalne bijede rođenja, starosti, bolesti i smrti. Ljudski oblik života nudi živom biću priliku da se oslobodi te zapletenosti tako što će ponovno uspostaviti svoj izgubljeni odnos sa Svevišnjim Gospodinom. Gospodin se osobno pojavljuje kako bi naučavao tu filozofiju predavanja Svevišnjem, *sambhuti*. Onaj tko naučava predavanje Svevišnjemu Gospodinu i obožavanje Svevišnjega Gospodina sa svom ljubavlju i energijom, istinski služi čovječanstvo. To je poruka ove *mantra* *Šri Išopanišade*.

Jednostavan način da se u ovom dobu uznemirenosti obožava Svevišnji Gospodin jest slušanje i pjevanje o Njegovim uzvišenim djelima. Međutim, umni spekulanti misle da su Gospodinova djela nestvarna. Zato ne slušaju o njima, već izmišljenom igrom riječi odvrćaju pažnju prostodušnih ljudi. Umjesto da slušaju o djelima Gospodina Krišne, takvi lažni duhovni učitelji veličaju sebe, navodeći svoje sljedbenike da pjevaju o njima. U današnje vrijeme broj takvih prevaranata znatno se povećao i Gospodinovim čistim *bhaktama* je spašavanje ljudi od bezbožne promidžbe tih prevaranata i lažnih

inkarnacija postalo težak zadatak.

Upaništade posredno usmjeravaju našu pažnju na prvobitnoga Gospodina, Šri Krišnu, ali *Bhagavad-gita*, koja predstavlja sažetak svih *Upaništada*, neposredno govori o Šri Krišni. Zato trebamo slušati *Bhagavad-gitu* ili *Šrimad-Bhagavatam* koji opisuju Krišnu kakav jest. Na taj će se način naš um postupno pročistiti od sve prljavštine. U *Šrimad-Bhagavatamu* (1.2.17) je rečeno: „Slušajući o Gospodinovim djelatnostima, bhakta privlači Gospodinovu pažnju. Budući da se nalazi u srcu svakoga živog bića, Gospodin pomaže *bhakti*, dajući mu ispravne upute." *Bhagavad-gita* (10.10) to potvrđuje: *dadami buddhi-yogam tam yena mam upayanti te*.

Upute koje Gospodin u srcu daje *bhakti* pročišćavaju njegovo srce od svih nečistoća koje su stvorili materijalne odlike strasti i neznanja. *Abhakte* su pod utjecajem strasti i neznanja. Pojedinaac pod utjecajem strasti ne može se odreći materijalne žudnje, a onaj pod utjecajem neznanja ne može znati tko je on ni tko je Gospodin. Kad je netko pod utjecajem strasti ili neznanja, ne može dostići samospoznaju, čak ni ako glumi pobožnu osobu. Gospodin Svojom milošću oslobađa *bhakte* od odlika strasti i neznanja. Na taj se način *bhakta* utemeljuje u odlici vrline, što je pokazatelj savršenoga *brahmane*. Svatko može steći odlike *brahmane*, ako slijedi put predanog služenja pod vodstvom vjerodostojna duhovnog učitelja. U *Šrimad-Bhagavatamu* (2.4.18) je također rečeno:

kirata-hunandhra-pulinda-pulkaša
abhira-šumbha yavanah khasadayah
ye 'nye ća papa yad-apašrayašrayah
šudhyanti tasmai prabhavišnave namah

Svako živo biće niska roda može se pročistiti pod vodstvom Gospodinovog čistog *bhakte*, jer Gospodin posjeduje čudesnu moć.

Kad pojedinac razvije odlike *brahmane*, postaje sretan i s poletom predano služi Gospodina. Tako mu se samim tim razotkriva znanost o Bogu. Spoznajući znanost o Bogu, postupno se oslobađa materijalne vezanosti, a njegov sumnjičavi um Gospodinovom milošću postaje kristalno jasan. Onaj tko dostigne tu razinu oslobođena je duša i vidi Gospodina na svakom koraku. To je savršenstvo *sambhave* kako ga opisuje ova *mantra Šri Išopaništade*.

Četrnaesta mantra

*sambhutim ċa vinařam ċa
yas tad vedobhayam saha
vinařena mrtyum tirtva
sambhutyamrtam ařnute*

sambhutim - vječni Sveviřnji Gospodin, Njegovo transcendentalno ime, oblik, zabave, odlike i parafernalija, raznolikost Njegovog prebivališta itd.; *ċa* - i; *vinařam* - privremeno materijalno oċitovanje polubogova, ljudi, ųivotinja i drugih bića, s njihovim lařnim imenima, slavom itd.; *ċa* - također; *yah* - onaj tko; *tat* - to; *veda* - zna; *ubhayam* - oboje; *saha* - uz; *vinařena* - sve řto je podložno uniřtenju; *mrtyum* - smrt; *tirtva* - nadiřavši; *sambhuty* - u vjeċnom Bořjem carstvu; *amrtam* - besmrtnost; *ařnute* - uųiva.

Pojedinac treba steći savršeno znanje o Sveviřnjemu Gospodinu, řri Kriřni, i Njegovome transcendentalnom imenu, obliku, odlikama i zabavama, kao i o privremenoj materijalnoj kreaciji s njezinim privremenim polubogovima, ljudima i ųivotinjama. Onaj tko posjeduje takvo znanje nadilazi smrt i prolazno kozmiċko oċitovanje te u vjeċnome Bořjem carstvu uųiva u vjeċnom ųivotu, punom blařenstva i znanja.

KOMENTAR: Svojim tobořnjim napretkom, ljudska civilizacija stvorila je mnogo materijalnih stvari, ukljuċujući svemirske brodove i atomsku energiju. Unatoċ tomu, nije uspjela stvoriti situaciju u kojoj ljudi ne moraju umrijeti, ponovno se roditi, stariti ili obolijevati Kad inteligentan ċovjek tobořnjem znanstveniku postavi pitanje o tim bijedama, znanstvenik vrlo mudro odgovara da materijalna znanost napreduje te da ċe jednom osloboditi ċovjeka smrti, starosti i bolesti. Takvi odgovori dokazuju da znanstvenici nemaju nikakvo znanje o materijalnoj prirodi. U materijalnoj prirodi sve podlijeųe strogim zakonima materije i mora proći kroz řest stadija postojanja: rođenje, rast, odrųavanje, stvaranje popratnih proizvoda, propadanje i na kraju smrt. Sve řto je u dodiru s materijalnom prirodom, podlijeųe tim zakonima promjene. Zato nitko - ni polubog, ni ċovjek, ni ųivotinja, ni biljka - ne moųe vjeċno opstati u materijalnom svijetu.

ųivotni vijek se razlikuje, već ovisno o ųivotnoj vrsti. Brahma, vrhovno ųivo biće u materijalnom svemiru, ųivi milijunima godina, a sićuřna bakterija samo nekoliko sati, ali nitko u materijalnom svijetu ne moųe vjeċno opstati. Bića se rađaju ili nastaju u određenim uvjetima, ųive neko vrijeme i, ako poųive, rastu, razmnoųavaju se, postupno slabe i na kraju nestaju. Po tim zakonima, ċak i Brahme, koji ųive u milijunima razliċitih svemira, moraju umrijeti, danas ili sutra. Zato se ċitav materijalni svemir naziva Martyaloka, mjesto smrti.

Materijalistički znanstvenici i političari pokušavaju ovaj svijet učiniti besmrtnim, jer nemaju znanje o besmrtnoj duhovnoj prirodi. To je posljedica njihovog nepoznavanja vedske književnosti koja je puna znanja utemeljenog na zreloom transcendentálnom iskustvu. Na žalost, suvremeni čovjek ne želi primiti znanje iz *Veda*, *Purana* i drugih spisa.

U *Višnu Purani* (6.7.61) nalazimo ovaj podatak:

*višnu-šaktih para prokta
kšetrainakhya tatha para
avidya-karma-samjnanya
trtiya šaktir išyate*

Gospodin Višnu, Svevišnji Gospodin, posjeduje različite energije, poznate kao *para* (viša energija) i *apara* (niža energija). Živa bića pripadaju višoj energiji. Materijalna energija, u kojoj smo trenutačno zatočeni, predstavlja nižu energiju. Ona stvara materijalnu kreaciju i prekriva živa bića neznanjem (*avidyom*), navodeći ih na koristoljubivo djelovanje. Ali postoji i drugi dio Gospodinove više energije, a on se razlikuje od materijalne, niže energije i živih bića. Ta viša energija tvori Gospodinovo vječno, neuništivo prebivalište. To je potvrđeno u *Bhagavad-giti* (8.20):

*paras tasmāt tu bhavo 'nyo
'vyakto 'vyaktat sanatanah
yah sa sarvešu bhutešu
našyatsu na vinašyati*

Svi materijalni planeti - viši, srednji i niži, uključujući Sunce, Mjesec i Veneru - raspršeni su po cijelom svemiru. Oni postoje samo za vrijeme Brahminog života. Međutim, neki niži planeti propadaju na kraju jednog, a ponovno nastaju početkom sljedećega Brahminog dana. Na višim planetima vrijeme se računa drugačije. Na brojnim višim planetima naša godina dana predstavlja dvadeset četiri sata, odnosno jedan dan i noć. Prema vremenskom proračunu na višim planetima, četiri razdoblja na Zemlji (*Satya*, *Treta*, *Dvapara* i *Kali*) traju samo dvanaest tisuća godina. Taj broj pomnožen s tisuću predstavlja jedan Brahmin dan, a toliko traje i njegova noć. Takvi dani i noći tvore mjesece i godine. Brahma živi stotinu takvih godina. Na kraju Brahminoga života, propada čitavo kozmičko očitovanje.

Sva živa bića koja prebivaju na višim planetima (poput Sunca i Mjeseca), na *Martyaloki* (Zemlji) i na nižim planetima, uranjaju u vode pustošenja tijekom Brahmine noći. U tom razdoblju, nijedna vrsta života ne ostaje očitovana, iako duhovno nastavlja postojati. To neočitovano stanje naziva se *avyakta*. Kad na kraju Brahminoga života dođe do uništenja čitavoga svemira, ponovno nastupa stanje *avyakte*. Međutim, duhovno ozračje, odnosno duhovna priroda, transcendentálna je prema ta dva neočitovana stanja. U njoj

se nalazi velik broj duhovnih planeta, koji postoje vječno, čak i kad svi planeti materijalnoga svemira, na kraju Brahminoga života, budu uništeni. Postoji mnogo materijalnih svemira i svakim od njih upravlja neki Brahma. To kozmičko očitovanje, kojim upravljaju razni Brahme, predstavlja samo jednu četvrtinu Gospodinove energije (*ekapad-vibhuti*). To je niža energija. Onkraj granice Brahmine ovlasti nalazi se duhovna priroda, zvana *tripad-vibhuti*, koja predstavlja tri četvrtine Gospodinove energije. To je viša energija, *para prakti*.

Gospodin Šri Krišna je Vrhovna Osoba s vrhovnom vlašću, koja prebiva u duhovnoj prirodi. Kao što je potvrđeno u *Bhagavad giti* (8.22), ne može Mu se prići procesom *jnane* (filozofije), *yoge* (misticizma) ili *karme* (koristoljubiva djelovanja), već samo čistim predanim služenjem. *Karmiji*, koristoljubivi radnici, mogu se uzdići na planete zvane Svargaloke, kojima pripadaju sunce i mjesec. *Jnani* i *yogiji* mogu dostići još više planete, kao što su Maharloka, Tapoloka i Brahmaloka, a kad dalje uznapreduju zahvaljujući predanom služenju, propuštaju se u duhovnu prirodu: ovisno o njihovim kvalifikacijama, bilo u blistavo kozmičko ozračje duhovnog neba (Brahman), bilo na planete Vaikunthe. Međutim, nitko ne može dostići duhovne planete Vaikunthe, ako nije uvježban u predanom služenju.

Na materijalnim planetima, svatko, od Brahme do mrava, pokušava gospodariti materijalnom prirodom. To je materijalna bolest. Sve dok ona traje, živo se biće mora podvrgnuti procesu promjene tjela. Bez obzira na oblik koji je prihvatilo (može imati oblik čovjeka, poluboga ili životinje), iskusit će neočitovano stanje za vrijeme dva pustošenja: na kraju Brahmine noći i na kraju Brahminog života. Ako želimo okončati taj proces uzastopnoga rađanja i umiranja, te se osloboditi njihovih popratnih pojava, kao što su starost i bolest, moramo pokušati dostići duhovne planete, gdje ćemo vječno živjeti u društvu Gospodina Krišne ili Njegovih potpunih ekspanzija, različitih oblika Narayane. Gospodin Krišna ili Njegove potpune ekspanzije vladaju svakim od tih bezbrojnih planeta, kao što je potvrđeno u *šruti mantrama*: *eko vaši sarva-gah krišna idyah/ eko 'pi san bahudha yo 'vabhati*. (*Gopala-tapani Upaništada* 1.3.21)

Nitko ne može gospodariti Krišnom. Uvjetovana duša pokušava gospodariti materijalnom prirodom, ali umjesto toga, potpada pod zakone materijalne prirode i patnje uzastopnoga rađanja i umiranja. Gospodin dolazi ovdje kako bi ponovno uspostavio načela religije, od kojih je osnovno razviti stav predavanja Gospodinu. To je Gospodinova posljednja uputa u *Bhagavad-giti* (18.66): *sarva-dharman parityajya mam ekam šaranam vraja*. „Ostavi sve druge procese i samo se predaj Meni.“ Na nesreću, budalasti ljudi pogrešno tumače tu temeljnu poruku i na razne načine zavode ljude. Ljudima se preporučuje da otvaraju bolnice, ali im se ne savjetuje da izuče predano služenje kako bi ušli u duhovno carstvo. Uči ih se da obavljaju samo djelatnosti koje donose privremeno olakšanje, ali one nikad ne mogu donijeti pravu sreću živom biću. Osnivaju javne i poludržavne ustanove kako bi se

suprotstavili razornoj moći prirode, ali ne znaju kako obuzdati nesavladivu prirodu. Mnogi se predstavljaju kao veliki poznavatelji *Bhagavad-gite*, ali previđaju poruku *Gite* kojom se materijalna priroda može obuzdati. Moćna priroda može se obuzdati samo buđenjem svjesnosti Boga, kao što je jasno istaknuto u *Bhagavad-giti* (7.14).

Šri Išopanišada nas u ovoj *mantri* poučava da moramo usporedno steći savršeno znanje o *sambhuti* (Božanskoj Osobi) i *vinaši* (privremenome materijalnom očitovanju). Samim poznavanjem privremenoga materijalnog očitovanja ne možemo ništa spasiti, jer do razaranja prirodnim tijekom dolazi svakog trena (*ahany ahani bhutani gaččantiha yamalayam*). Nitko neće biti pošteđen razaranja jer su otvorene bolnice. Spasiti se možemo jedino stjecanjem potpunoga znanja o vječnome životu punom blaženstva i svjesnosti. Vedski sustav namijenjen je upravo tomu da pouči ljude ovoj umjetnosti dostizanja vječnoga života. Prolazne privlačne stvari, koje se temelje na ugađanju osjetilima, često zavode ljude, ali služenje predmeta osjetila varavo je i vodi degradaciji. Zato moramo na pravi način spasiti sebe i svoje bližnje. Ne radi se o tome volimo li ili ne volimo istinu. Ona je tu. Ako se želimo spasiti od uzastopnoga rađanja i umiranja, moramo se latiti predanog služenja Gospodina. Nema kompromisa, jer se radi o nuždi.

Petnaesta mantra

*hiranmayena patrena
satyasyapihitam mukham
tat tvam pušann apavrnū
satya-dharmaya drštaye*

hiranmayena - zlatnim sjajem; *patrena* - blistavim prekrivačem; *satyasya* - Vrhovne Istine; *apihitam* - prekriveno; *mukham* - lice; *tat* - taj prekrivač; *tvam* - Ti; *pušan* - o, održavatelju; *apavrnū* - molim Te, ukloni; *satya* - čistom; *dharmaya* - *bhakti*; *drštaye* - pokaži se.

O, Gospodine moj, održavatelju svega života, Tvoje pravo lice prekriveno je blistavim sjajem. Molim Te, ukloni taj prekrivač i pokaži se Svojemu čistom *bhakti*.

KOMENTAR: U *Bhagavad-giti* (14.27), Gospodin sljedećim riječima opisuje Svoje osobne zrake (*brahmajyoti*), blistavi sjaj Svojega osobnog oblika:

*brahmano hi pratištaham
amrtasyavyayasya ċa
šašvatasya ċa dharmasya
sukhasyaikantikasya ċa*

„Ja sam temelj neosobnoga Brahmana, besmrtnoga, neuništivoga i vječnoga, koji je prirodni položaj krajnje sreće." Brahman, Paramatma i Bhagavan tri su vida iste Apsolutne Istine. Brahman je vid koji početnik najlakše opaža. Paramatmu, Naddušu, spoznaju naprednije osobe, a spoznaja Bhagavana je krajnja spoznaja Apsolutne Istine. To je potvrđeno u *Bhagavad-giti* (7.7), u kojoj Gospodin Krišana izjavljuje da je On krajnji vid Apsolutne Istine: *mattah parataram nanyat*. Krišana je izvor *brahmajyoti*a i sveprožimajuće Paramatme. Krišana nadalje objašnjava u *Bhagavad-giti* (10.42):

*atha va bahunaitena
kim jnatena tavarjuna
vištabyaham idam krtsnam
ekamšena sthito jagat*

„Ali zašto ti je, Arjuna, potrebno ovo detaljno znanje? Samo jednim Svojim djelićem prožimam i održavam cijeli svemir." Oblikom jedne potpune ekspanzije, sveprožimajuće Paramatme, Gospodin održava čitavu materijalnu kozmičku kreaciju. On održava i sva očitovanja u duhovnome svijetu. Zato je u ovoj *śruti-mantri* *Śri Išopanišade* oslovljen kao *pušan*, prvobitni održavatelj.

Svevišnji Gospodin, Šri Krišna, uvijek je pun transcendentalnoga blaženstva (*ananda-mayo 'bhyasat*). Dok je prije pet tisuća godina boravio u Vrndavani, u Indiji, uvijek je bio pun transcendentalnoga blaženstva, od samoga početka Svojih djetinjih zabava. Ubijanje raznih demona poput Aghe, Bake, Putane i Pralambe, za Njega je predstavljalo tek veseli podvig. Uživao je u selu Vrndavana sa Svojom majkom, bratom i prijateljima, a kad je glumio nestašnoga kradljivca maslaca, svi Njegovi pratioci uživali su u nebeskome blaženstvu. Glas koji prati Gospodina kao kradljivca maslaca nije za pokudu, jer je kradući maslac pružao zadovoljstvo Svojim čistim *bhaktama*. Sve što je činio u Vrndavani, činio je za zadovoljstvo Svojih pratilaca. Gospodin je provodio te zabave kako bi privukao suhoparne spekulante i akrobate iz tobožnjega sustava *hatha-yoge*, koji žele pronaći Apsolutnu Istinu.

Šukadeva Gosvami je u *Šrimad-Bhagavatamu* (10.12.11) opisao djetinje igre Gospodina i Njegovih prijatelja, dječaka pastira:

*ittham satam brahma-sukhanubhutya
dasyam gatanam para-daivatena
mayaśritanam nara-darakena
sakam vijahruh krta-punya-punjah*

„Svevišnji Gospodin, kojega *jnaniji* opažaju kao neosobni Brahman pun blaženstva, kojega *bhakte* u odnosu služenja obožavaju kao Vrhovnoga Gospodara, a kojega svjetovni ljudi smatraju običnim ljudskim bićem, igrao se s dječacima pastirima. Zahvaljujući rezultatima pobožnih djela koja su činili tijekom mnogih života, dječaci pastiri tako su se družili sa Svevišnjom Božanskom Osobom.”

Gospodin je sa Svojim duhovnim pratiocima uvijek zaokupljen transcendentalnim djelatnostima punim ljubavi u odnosu *šante* (neopredijeljenosti), *dasye* (služenja), *sakhye* (prijateljstva), *vatsalye* (roditeljske ljubavi) i *madhurye* (romantične ljubavi).

Rečeno je da Gospodin nikad ne napušta Vrndavana-dhamu, pa se može postaviti pitanje kako to upravlja zbivanjima u kreaciji. Odgovor nalazimo u *Bhagavad-giti* (13.14-18): Gospodin prožima čitavu materijalnu kreaciju Svojom potpunom ekspanzijom zvanom Paramatma, Nadduša. Premda osobno nema nikakve veze s materijalnim stvaranjem, održavanjem i uništavanjem, sve ih uzrokuje u obliku Svoje potpune ekspanzije, *Paramatme*. Svako živo biće poznato je kao *atma*, duša, a vrhovna *atma* koja upravlja svim dušama je *Paramatma*, Nadduša.

Ovaj sustav spoznaje Boga predstavlja veliku znanost. Materijalistički *sankhya-yogiji* znaju jedino analizirati dvadeset četiri elementa materijalne kreacije i meditirati na njih, jer nemaju veliko znanje o *puruši*, Gospodinu. Impersonalni transcendentalisti zbunjeni su blistavim sjajem *brahmajyotija*. Ako osoba želi vidjeti potpunu Apsolutnu Istinu, mora nadići dvadeset četiri

materijalna elementa i blistavi sjaj. *Šri Išopanišada* na to upozorava, moleći Gospodina da ukloni *hiraṇmaya-patru*, Svoj blistavi prekrivač. Ako se prekrivač ne ukloni, ne možemo vidjeti pravo lice Svevišnjega Gospodina ni dostići istinsku spoznaju Apsolutne Istine.

Vid Svevišnjega Gospodina poznat kao Paramatma predstavlja jednu od triju potpunih ekspanzija, ili *višnu-tattvi*, zvanih *purša-avatare*. Jedna od tih *višnu-tattvi* u svemiru poznata je kao Ksirodakasayi Višnu. Od tri glavna božanstva - Brahme, Višnua i Šive - On je Višnu i sveprožimajuća Paramatma u svakome živom biću. Druga *višnu-tattva* u svemiru je Garbhodakasayi Višnu, zajednička Nadduša svih živih bića. Iznad njih je Karanodakašayi Višnu koji leži na Uzročnome oceanu. On je stvoritelj svih svemira. U sustavu *yoge*, ozbiljan učenik uči kako upoznati *višnu-tattve* nakon što je nadišao dvadeset četiri elementa kozmičke kreacije. Njegovanje empirijske filozofije pomaže u spoznaji neosobnoga *brahmajyotija*, blistava sjaja transcendentalnoga tijela Gospodina Šri Krišne. Da *brahmajyoti* predstavlja Krišnin sjaj, potvrđeno je u *Bhagavad-gīti* (14.27), kao i u *Brahma-saṃhīti* (5.40):

yasya prabha prabhavato jagad-ānda-kotikotiṣv aśesa-vasudhādī vibhīti-bhinnam tad brahma niṣkalam anantam aśeṣa-bhutam govindam ādi-puruṣam tam aham bhajami

„U milijunima svemira postoji bezbroj planeta, koje se međusobno razlikuju po svom kozmičkom ustrojstvu. Sve te planete nalaze se u jednom kutku *brahmajyotija*. Taj *brahmajyoti* predstavlja osobne zrake Svevišnjega Gospodina, Govinde, kojega obožavam." Ova *mantra Brahma-saṃhīte* izgovorena je s razine istinske spoznaje Apsolutne Istine, a petnaesta *śruti-mantra Šri Išopanišade* to potvrđuje. U njoj *bhakta* moli Gospodina da ukloni *brahmajyoti* kako bi mogao vidjeti Njegovo pravo lice. Sjaj *brahmajyotija* potanko je opisan u nekoliko *mantri Mundake Upaniṣade* (2.2.10-12):

hiraṇmaye pare koṣe virajam brahma niṣkalam tač cūbhram jyotiṣam jyotis tad yad atna-vido viduḥ

na tatra suryo bhāti na cāndra-tarakam nema vidyuto bhanti kuto 'yam agnih tam eva bhantam anu bhāti sarvām tasya bhāsa sarvām idam vibhāti

brahmaivedam amṛtam purastad brahma paścād brahma dakṣīnataś cōttarena adhash cōrdhvaṃ ca prasṛtam brahmai-

„Duhovnim carstvom, iznad materijalnoga prekrivača, prostire se beskrajni sjaj Brahmana, koji nije materijalno okaljan. To blistavo, bijelo svjetlo transcendentalisti spoznaju kao svjetlo svih svjetala. U tom carstvu, za osvjetljavanje nisu potrebni sunčeva svjetlost, mjesečina, vatra ni struja. Svako svjetlo u materijalnom svijetu samo je odraz toga vrhovnog svjetla. Taj Brahman je sprijeda i straga, na istoku, zapadu, sjeveru i jugu, gore i dolje. Drugim riječima, sjaj Brahmana širi se i materijalnim i duhovnim nebom.“

Spoznaja Krišne kao izvora blistavoga Brahmana predstavlja savršeno znanje. Ono se može steći iz spisa kao što je *Śrimad-Bhagavatam* koji savršeno objašnjava znanost o Bogu. U *Śrimad-Bhagavatamu*, pisac, Šrila Vyasadeva, izjavljuje da ljudi opisuju Vrhovnu Istinu kao Brahman, Paramatmu ili Bhagavan, ovisno o svojoj spoznaji. Šrila Vyasadeva nikada ne kaže da je *jiva*, obično živo biće, Vrhovna Istina. Živo biće nikada ne bismo trebali smatrati svemoćnom Vrhovnom Istinom. Da je tako, ono ne bi trebalo moliti Gospodina da ukloni blistavi prekrivač kako bi vidjelo Njegovo pravo lice.

Može se zaključiti da onaj tko nema znanje o moćima Vrhovne Istine, spoznaje neosobni Brahman. Kad spozna i Gospodinove materijalne moći, ali ima malo ili nimalo znanja o Njegovim duhovnim moćima, dostiže spoznaju Paramatme. Spoznaja Brahmana i Paramatme djelomična su spoznaja Apsolutne Istine. Međutim, kad pojedinac nakon što se ukloni *hiranmaya-patru* spozna Svevišnju Božansku Osobu, Šri Krišnu, sa svim Njegovim moćima, on uviđa *vasudevah sarvam iti*: Gospodin Šri Krišna (poznat kao Vasudeva) je sve: Brahman, Paramatma i Bhagavan. On je Bhagavan, korijen, a Brahman i Paramatma su Njegove grane.

U *Bhagavad-giti* (6.46-47) nalazimo usporednu raščlambu triju vrsta transcendentalista: obožavatelja neosobnoga Brahmana (*jñanija*), obožavatelja Paramatme (*yogija*) i obožavatelja Gospodina Šri Krišne (*bhakte*). Rečeno je da su *jñaniji* koji njeguju vedsko znanje bolji od običnih koristoljubivih radnika, dok su *yogiji* bolji od *jñanija*. Ali najveći *yogiji* su oni koji neprestano služe Gospodina svom svojom energijom. Ukratko, filozof je bolji od radnika, mistik je bolji od filozofa, a *bhakti-yogi*, koji neprestano služi Gospodina, najviši je mistički *yogi*. *Šri Iṣopanišada* nam pokazuje put k tom savršenstvu.

Šesnaesta mantra

*pušann ekarše yama surya prajapatya
vyuha rašmin samuha tejo
yat te rupam kalyanatamam tat te pašyami
yo 'sav asau puruśah so 'ham asmi*

pušan - o, održavatelju; *eka-rše* - prvobitni mislioe; *yama* - propisano načelo; *surya* - odredište *suriya* (velikih *bhakta*); *prajapatya* - dobronamjerniče *prajapatija* (praočeva čovječanstva); *vyuha* - molim Te, ukloni; *rašmin* - zrake; *samuha* - molim Te, udalji; *tejah* - sjaj; *yat* - tako da; *te* - Tvoj; *rupam* - oblik; *kalyanatamam* - najpovoljniji; *tat* - taj; *te* - Tvoj; *pašyami* - mogu vidjeti; *yah* - onaj tko je; *asau* - kao sunce; *asau* - ta; *puruśah* - Božanska Osoba; *sah* - osobno; *aham* - ja; *asmi* - jesam.

O, Gospodine moj! O, prvobitni mislioe, održavatelju svemira! O, propisano načelo, odredište čistih *bhakta*, dobronamjerniče praočeva čovječanstva! Molim Te, ukloni sjaj Svojih transcendentalnih zraka kako bih mogao vidjeti Tvoj blaženi oblik. Ti si vječna Sveišnja Božanska Osoba, nalik si suncu, kao i ja.

KOMENTAR : Sunce i njegove zrake iste su prirode. Slično tomu, Gospodin i živa bića iste su prirode. Sunce je jedno, ali molekule sunčevih zraka su bezbrojne. Sunčeve zrake dio su sunca i s njim tvore potpuno sunce. Na suncu prebiva bog sunca, a na vrhovnome duhovnom planetu, Goloka Vrndavani, iz koje dopire sjaj *brahmajotija*, uživa Gospodin u Svojim vječnim zabavama. To je potvrđeno u *Brahma-samhiti* (5.29):

*ćintamani-prakara-sadmasu kalpa-vrkša
lakšavrtešu surabhir abhipalayantam
lakšmi-sahasra-śata-sambhrama-sevyamanam
govindam adi-puruśam tam aham bhajami*

„Obožavam Govindu, prvobitnoga Gospodina, prvoga praoca. On čuva krave što ispunjavaju sve želje u prebivalištima koja su ispunjena duhovnim draguljima i okružena milijunima drveća želja. Tisuće Lakšmija, božica sreće, uvijek Ga služe s velikim poštovanjem i ljubavlju.”

Brahmajyoti je u *Brahma-samhiti* opisan kao zrake koje dopiru iz vrhovnoga duhovnog planeta, Goloke Vrndavane, kao što sunčeve zrake dopiru sa sunca. Znanje o Gospodinovoj zemlji nećemo steći sve dok ne nadiđemo blještavilo *brahmajotija*. Filozofi impersonalisti, zaslijepljeni blistavim *brahmajotijem*, ne mogu spoznati bilo Gospodinovo pravo prebivalište bilo Njegov transcendentalni oblik. Ograničeni svojim siromašnim znanjem, takvi mislioci impersonalisti ne shvaćaju sveblaženi, transcendentalni oblik Gospodina Krišne. U ovoj *mantri*, *Šri Išopaniśada* moli Gospodina da ukloni blistave zrake *brahmajotija* kako bi čisti *bhakta* ugledao

Njegov sveblaženi transcendentalni oblik.

Spoznajom neosobnog *brahmajyotija*, pojedinac doživljava povoljni vid Svevišnjega. Spoznajući Paramatmu, sveprožimajući oblik Svevišnjega, doživljava još povoljnije prosvjetljenje. Susrevši licem u lice samu Božansku Osobu, *bhakta* doživljava najpovoljniji vid Svevišnjega. Budući da je Vrhovna Istina oslovljena kao prvobitni mislilac, održavatelj i dobronamjernik svemira, ne može biti neosobna. To je mišljenje *Šri Išopanišade*. Riječ *pušan* („održavatelj”) osobito je značajna, jer iako Gospodin održava sva bića, On osobito održava Svoje *bhakte*. Nadišavši neosobni *brahmajyoti* i vidjevši Gospodinov osobni vid i Njegov najpovoljniji, vječni oblik, *bhakta* u potpunosti spoznaje Apsolutnu Istinu.

U svojoj *Bhagavat-sandarbi*, Šrila Jiva Gosvami izjavljuje: „Cijela predodžba o Apsolutnoj Istini dobiva se kroz spoznaju Svevišnjega Gospodina, jer je on svemoćan i u cijelosti posjeduje transcendentalne moći. *Brahmajyoti* ne sadrži u cijelosti moć Apsolutne Istine, pa je spoznaja Brahmana tek djelomična spoznaja Svevišnjega Gospodina. O, učeni mudraci, prvi slog riječi *bhagavan* (*bha*) ima dva značenja: 'onaj tko u potpunosti održava' i 'zaštitnik'. Drugi slog (*ga*) znači 'vodič', 'vođa' ili 'stvoritelj'. Slog *van* ukazuje da svako biće živi u Njemu i da On živi u svakom biću. Drugim riječima, transcendentalni zvuk *bhagavan* predstavlja beskrajno znanje, moć, energiju, obilje, snagu i utjecaj, u kojima nema primjese materijalne nečistoće." Gospodin u cijelosti održava Svoje neokaljane *bhakte* i vodi ih prema savršenstvu predanosti. Kao vođa Svojih *bhakta*, na kraju im dodjeljuje željene rezultate predanog služenja, dajući im samoga Sebe. Gospodinovom bezuzročnom milošću, Njegovi *bhakte* vide Ga licem u lice. Tako Gospodin pomaže Svojim *bhaktama* da dostignu najviši duhovni planet, Goloku Vrndavanu. Kao stvoritelj, može obdariti Svoje *bhakte* svim potrebnim kvalifikacijama kako bi na kraju došli k Njemu. Gospodin je uzrok svih uzroka. Drugim riječima, prvobitni je uzrok jer sam nema uzroka. On uživa u Svom Jastvu očitujući vlastitu unutarnju moć. Sam ne očituje vanjsku moć, jer se ekspandira u oblike *puruše* i tako održava materijalno očitovanje. U obliku takvih ekspanzija, stvara, održava i uništava kozmičko očitovanje.

Živa bića su također različite ekspanzije Gospodinova Jastva. Budući da neka od njih žele postati gospodari i oponašati Svevišnjega Gospodina, On im dopušta da uđu u kozmičku kreaciju i u potpunosti iskoriste svoju sklonost ka gospodarenju nad prirodom. Zbog prisutnosti Njegovih sastavnih djelica, živih bića, u čitavome pojavnom svijetu pokreće se lanac uzroka i posljedica. Živim bićima pružaju se sve pogodnosti za gospodarenje nad materijalnom prirodom, ali vrhovni upravitelj je sam Gospodin, u obliku Svoje potpune ekspanzije, Paramatme, ili Nadduše, koja predstavlja jednu od *puruša*.

Postoji ogromna razlika između živoga bića (*atme* ili duše) i nadzirućega Gospodina (Paramatme ili Nadduše). Paramatma nadzire, a *atma* je pod nadzorom. Zato pripadaju različitim kategorijama. Budući da Paramatma

stalno surađuje s *atom*, poznata je kao stalni pratilac živog bića.

Gospodinov sveprožimajući vid - koji postoji u svim stanjima budnosti i spavanja, kao i u potencijalnim stanjima, i iz kojeg nastaje *jiva-šakti* (životna sila) koja obuhvaća uvjetovane i oslobođene duše - poznat je kao Brahman. Budući da je Gospodin izvor Paramatme i Brahmana, izvor je i svih živih bića te svega što postoji. Onaj tko to spozna, odmah se laća predanog služenja Gospodinu. Takav čist i znanjem obdaren Gospodinov *bhakta*, dušom i srcem privržen je Gospodinu, a kad se sastane sa sebi sličnim *bhaktama*, jedini im je posao zajedno slaviti Gospodinove transcendentalne djelatnosti. Oni koji nisu dostigli savršenstvo čistih *bhakta*, nego su spoznali samo Gospodinove vidove Brahmana i Paramatme, ne znaju cijeniti djelatnosti savršenih *bhakta*. Gospodin uvijek pomaže čistim *bhaktama*, razotkrivajući im u srcu potrebno znanje. Tako se, Njegovom posebnom milošću, raspršuje sva tama neznanja. Spekulativni filozofi i *yogiji* ne mogu to zamisliti, jer manje ili više ovise o vlastitoj snazi. Kao što je rečeno u *Katha Upanišadi* (1.2.23), Gospodina mogu spoznati samo oni kojima je On naklonjen. Takvom posebnom milošću bivaju obdareni samo Gospodinovi čisti *bhakte*. *Šri Išopanisada* ukazuje na Gospodinovu milost koja daleko nadilazi uvid u *brahmajyoti*.

Sedamnaesta mantra

*vayur anilam amrtam
athedam bhasmantam šariram
om krato smara krtam smara
krato smara krtam smara*

vayuh - životni zrak; *anilam* - sveukupnost zraka; *amrtam* - neuništiv; *atha* - sada; *idam* - ovo; *bhasmantam* - nakon što se pretvori u pepeo; *šariram* - tijelo; *om* - o Gospodine; *kratah* - (o) uživatelju svih žrtvovanja; *smara* - molim Te, sjeti se; *krtam* - svega što sam učinio; *smara* - molim Te, sjeti se; *kratah* - (o) vrhovni uživatelju; *smara* - molim Te, sjeti se; *krtam* - svega što sam učinio za Tebe; *smara* - molim Te, sjeti se.

Neka ovo prolazno tijelo sagori u pepeo i neka se životni zrak stopi sa sveukupnošću zraka. Sada se, o, Gospodine moj, molim Te, sjeti svih mojih žrtvovanja. Kao vrhovni uživatelj, molim Te, sjeti se svega što sam učinio za Tebe.

KOMENTAR : Ovo prolazno, materijalno tijelo nedvojbeno je strano odijelo. U *Bhagavad-giti* (2.20) jasno je rečeno da s uništenjem materijalnoga tijela živo biće niti nestaje niti gubi svoju osobnost. Ono nikad nije neosobno ili bezoblično. Naprotiv, bezoblično je materijalno odijelo koje poprima lik prema obliku neuništive osobe. Nijedno živo biće nije izvorno bezoblično, kao što pogrešno misle ljudi siromašni znanjem. Ova *mantra* potvrđuje činjenicu da živo biće postoji nakon uništenja materijalnoga tijela.

U materijalnome svijetu, materijalna priroda pokazuje čudesno umijeće time što stvara raznovrsna tijela za živa bića, u skladu s njihovim sklonostima k ugađanju osjetilima. Živo biće koje želi jesti izmet dobiva materijalno tijelo prikladno za jedenje izmeta: to je tijelo svinje. Ako želi jesti meso i krv drugih životinja, dobit će tijelo tigra s odgovarajućim zubima i pandžama. Međutim, ljudsko biće nije stvoreno za jedenje mesa. Pored toga, nitko, čak ni najprimitivniji čovjek, ne želi jesti izmet. Ljudski zubi stvoreni su za žvakanje voća i povrća, premda postoje dva očnjaka kako bi primitivna ljudska bića mogla jesti meso, ako to žele.

Ali ma kako bilo, materijalna tijela svih životinja i ljudi strana su živome biću. Ona se mijenjaju prema njegovim željama za ugađanjem osjetilima. U evolutivnom krugu, živo biće mijenja tijela, jedno za drugim. Dok je svijet bio pun vode, živo biće je prihvatilo oblik vodene životinje. Zatim je prešlo u tijelo biljke, crva, ptice, životinje i na kraju u tijelo ljudskog bića. Najrazvijeniji oblik je oblik ljudskoga bića koje u potpunosti posjeduje duhovno znanje. U ovoj *mantri* opisan je najviši stadij duhovnog razvoja: trebamo se odreći materijalnoga tijela, koje će se pretvoriti u pepeo, i dopustiti životnom zraku da se stopi s vječnom sveukupnošću zraka. Živo biće obavlja tjelesne djelatnosti zahvaljujući kretanju različitih vrsta zraka koje se zajedno nazivaju

prana-vayu. *Yogiji* se obično uče ovladavanju zrakom u tijelu. Duša se treba uzdizati od jednoga zračnog kruga do drugoga, sve dok se ne uzdigne do *brahma-randhre*, najvišega kruga. S te točke, savršeni *yogi* može se prenijeti na bilo koji planet po svojoj želji. Proces se sastoji od toga da napusti jedno materijalno tijelo i uđe u drugo. Međutim, najviše savršenstvo takva procesa promjene tijela jest kad se živo biće uspije potpuno odreći materijalnoga tijela, kao što savjetuje ova *mantra*, i kad uđe u duhovno ozračje u kojem može razviti potpuno drugačiju vrstu tijela: to je duhovno tijelo koje se nikada ne mora suočiti sa smrću ili promjenom.

U materijalnom svijetu materijalna priroda prisiljava živo biće da mijenja svoje tijelo zbog različitih želja za ugađanjem osjetilima. Te želje postoje u raznim vrstama života, od bakterija do najsavršenijih materijalnih tijela, tijela Brahme i polubogova. Sva ta živa bića imaju tijela različitih oblika, načinjena od materije. Inteligentan čovjek vidi jedinstvo, ali ne u raznolikosti tijela, već u duhovnoj osobnosti. Duhovna iskra, koja je sastavni djelić Gospodina, ista je u tijelu svinje kao i u tijelu poluboga. Živo biće prihvaća različita tijela, ovisno o svojim pobožnim i bezbožnim djelatnostima. Ljudsko je tijelo vrlo razvijeno i posjeduje punu svjesnost. Prema *Bhagavad-giti* (7.19), Gospodinu se predaje najsavršeniji čovjek koji je tijekom mnogih života njegovao znanje. Čovjek koji je njegovao znanje doseže savršenstvo tek kad se preda Svevišnjemu Gospodinu, Vasudevi. Ako on, čak ni nakon spoznaje svoje duhovne osobnosti, ne spozna da su živa bića vječni sastavni djelići cjeline i da nikada ne mogu postati cjelina, mora ponovno pasti u materijalno ozračje, čak i ako se stopio s *brahmajotijem*.

Kao što smo naučili iz prethodnih *mantri*, *brahmajyoti* koji dopire iz Gospodinova transcendentalnog tijela, pun je duhovnih iskri koje su pojedina bića s punim osjećajem postojanja. Ta živa bića katkad žele uživati u osjetilima, pa budu stavljena u materijalni svijet kako bi postala lažni gospodari pod upravom osjetila. Želja za gospodarenjem predstavlja materijalnu bolest živoga bića, jer opčinjeno osjetilnim uživanjem prolazi kroz razna tijela koja se očituju u materijalnome svijetu. Stapanje s *brahmajotijem* nije zrelo znanje. Najviši stadij savršenstva dostiže se samo potpunim predavanjem Gospodinu i razvijanjem osjećaja za duhovno služenje.

U ovoj *mantri*, živo biće se moli da po napuštanju materijalnoga tijela i materijalnoga ozračja uđe u duhovno carstvo Boga. *Bhakta* moli Gospodina da se sjeti njegovih djelatnosti i žrtvovanja koje je vršio prije nego što se materijalno tijelo pretvorilo u pepeo. Ova je molitva upućena u trenutku smrti, s potpunom sviješću o prošlim djelima i krajnjem cilju. Onaj tko je posve pod nadzorom materijalne prirode, sjeti se odvratnih djela koje je počinio tijekom postojanja svoga materijalnog tijela, pa nakon smrti dobije drugo materijalno tijelo. *Bhagavad-gita* (8.6) to potvrđuje:

*yam yam vapi smaran bhavam
tyajaty ante kalevaram*

*tam tam evaiti kaunteya
sada tad-bhava-bhavitah*

„Kojega god da se stanja netko sjeti prilikom napuštanja tijela, o Kuntin sine, to će stanje sigurno dostići.“ Tako um prenosi sklonosti živog bića u sljedeći život.

Za razliku od jednostavnih životinja koje nemaju razvijen um, ljudsko biće na samrti može se, poput snova, sjetiti djelatnosti koje je u životu vršilo. Njegov um ostaje opterećen materijalnim željama, pa ne može razviti duhovno tijelo ni ući u duhovno carstvo. *Bhakta*, međutim, razvija osjećaj ljubavi prema Bogu predano služeći Gospodina. Čak i ako se u trenutku smrti ne sjeti svojega služenja Gospodina, On ga ne zaboravlja. Ovom molitvom *bhakta* podsjeća Gospodina na svoja žrtvovanja, ali čak i ako Ga ne podsjeti, Gospodin neće zaboraviti službu Svojega čistog *bhaktu*.

Gospodin u *Bhagavad-giti* (9.30-34) jasno opisuje Svoj prisni odnos s *bhaktama*: „Onaj tko predano služi, čak i ako počini najodvratnije djelo, treba se smatrati svetim, jer je pravilno utemeljen u svojoj odlučnosti. On ubrzo postaje ispravan i stječe trajan mir. O, Kuntin sine, otvoreno reci svima da Moj *bhakta* nikada ne propada. O, Prthin sine, oni koji stanu pod Moje okrilje, čak i ako su niska roda - žene, *vaišye* (trgovci) i *šudre* (radnici) - dostići će vrhovno odredište. Koliko se tek to može reći za pobožne *brahmane*, *bhakte* i svete kraljeve. Stoga, budući da si došao u ovaj privremeni, bijedni svijet, služi Me s ljubavlju. Uvijek misli na Mene, postani Moj *bhakta*, odavaj Mi poštovanje i obožavaj Me. Tako ćeš, potpuno svjestan Mene, sigurno doći k Meni.“

Šrila Bhaktivinoda Thakura objašnjava ove strofe na sljedeći način: „Krišninoga *bhaktu* trebamo štovati kao osobu na pravom putu svetačkoga života, iako se može činiti da je takav *bhakta su-duračara*, 'osoba raspuštenoga karaktera'. Trebamo pokušati shvatiti pravi smisao riječi *su-duračara*. Uvjetovana duša mora djelovati kako bi ostvarila dvostruki cilj: održala tijelo i dostigla samospoznaju. Društveni položaj, umna razvijenost, čistoća, askeza, prehrana i borba za opstanak namijenjeni su održavanju tijela. Onaj dio djelatnosti koji je namijenjen samospoznaji, obavljamo kao Gospodinov *bhakta*, pa djelujemo i u tom smjeru. Budući da ne može prestati održavati tijelo, uvjetovana duša mora usporedno vršiti te dvije različite djelatnosti. Međutim, opseg djelatnosti koje su namijenjene održavanju tijela smanjit će se razmjerno povećavanju predanog služenja. Sve dok udio predanog služenja ne dosegne pravi omjer, postoji mogućnost da će se povremeno svjetovno ponašati. Međutim, valja primjetiti da to ne može dugo trajati, jer će Gospodinovom milošću takvim nesavršenstvima ubrzo doći kraj. Stoga je put predanog služenja jedini ispravan put. Ako je netko na pravome putu, čak ni povremeno svjetovno ponašanje ne može omesti njegov napredak u samospoznaji.“

Impersonalistima su uskraćene prednosti predanog služenja, jer su vezani

za Gospodinov neosobni vid, *brahmajyoti*. Kao što pokazuju prethodne *mantr*e, oni ne mogu nadići *brahmajyoti*, jer ne vjeruju u Božju osobnost. Najčešće se bave umnom spekulacijom i poigravaju se riječima. Kao što je potvrđeno u dvanaestom poglavlju *Bhagavad-gite* (12.5), njihov trud je uzaludan.

Sve prednosti spomenute u ovoj *mantri* lako se stječu u stalnom dodiru s osobnim vidom Apsolutne Istine. Predano služenje Gospodinu sastoji se od devet transcendentalnih djelatnosti: (1) slušanja o Gospodinu, (2) slavljenja Gospodina, (3) sjećanja na Gospodina, (4) služenja Gospodinovim lotosnim stopalima, (5) obožavanja Gospodina, (6) upućivanja molitvi Gospodinu, (7) služenja Gospodina, (8) uživanja u prijateljskom druženju s Gospodinom i (9) predavanja svega Gospodinu. Ovih devet načela predanog služenja, sva zajedno ili svako pojedinačno, pomažu *bhakti* da ostane u dodiru s Bogom. Na taj način, lako ćemo se sjetiti Gospodina na kraju života. Prihvaćajući po jedno od ovih devet načela, sljedeći slavni *bhakte* Gospodina dostigli su najviše savršenstvo: (1) slušanjem o Gospodinu, željeni je rezultat stekao Maharaja Parikšit, junak *Śrīmad-Bhagavatama*, (2) slavljenjem Gospodina, svoje savršenstvo je dostigao Šukadeva Gosvami, govornik *Śrīmad Bhagavatama*, (3) upućujući molitve Gospodinu, Akrura je stekao željeni rezultat, (4) sjećajući se Gospodina, Prahlada Maharaja je stekao željeni rezultat, (5) obožavanjem Gospodina, Prthu Maharaja je dostigao savršenstvo, (6) služeći Gospodinova lotosna stopala, savršenstvo je dostigla božica sreće, Lakšmi, (7) osobnim služenjem Gospodina, Hanuman je stekao željeni rezultat, (8) zahvaljujući prijateljskom odnosu s Gospodinom, Arjuna je stekao željeni rezultat, (9) predajući Gospodinu sve što je imao, Maharaja Bali je stekao željeni rezultat.

Smisao ove *mantr*e i gotovo svih *mantri* u vedskim himnama sažeto je izložen u *Vedanta-sutri* i temeljito objašnjen u *Śrīmad-Bhagavatamu*. *Śrīmad-Bhagavatam* predstavlja zreli plod vedskoga stabla mudrosti. U njemu je ova *mantra* objašnjena kroz pitanja i odgovore Maharaje Parikšita i Sukadeve Gosvamlja na samom početku njihovoga razgovora. Temeljno načelo predanog služenja je slušanje i objašnjavanje znanosti o Bogu. Šukadeva Gosvami je izgovorio, a Maharaja Parikšit saslušao čitav *Bhagavatam*. Maharaja Parikšit je postavio pitanja Šukadevi, jer je Šukadeva bio veći duhovni učitelj od bilo kojega velikog *yogija* ili transcendentalista toga doba.

Glavno pitanje Maharaje Parikšita glasilo je: „Što je dužnost svakoga čovjeka, osobito u trenutku smrti?“ Šukadeva Gosvami je odgovorio:

*tasmad bharata sarvatma
bhagavan išvaro harih
śrotavyah kirtitavyaś ča
smartavyas čečhatabhayam*

„Oni koji se žele osloboditi svih tjeskoba, trebaju uvijek slušati o Svevišnjemu Gospodinu, slaviti i sjećati se Svevišnjega Gospodina koji je vrhovni upravitelj nad svime, spasitelj od svih nevolja i Nadduša svih živih bića." (*Bhag.* 2.1.5)

Tobožnje ljudsko društvo noću se obično bavi spavanjem ili seksom, a danju zgrće novac ili kupuje stvari koje su potrebne za uzdržavanje obitelji. Ljudi imaju vrlo malo vremena za razgovore ili raspitivanje o Božanskoj Osobi. Odbacili su postojanje Boga na toliko načina, prije svega, proglašavajući Ga neosobnim, neosjetilnim. Međutim, vedski spisi - *Upaništade*, *Vedanta-sutra*, *Bhagavad gita* i *Śrimad-Bhagavatam* - izjavljuju da je Gospodin biće koje posjeduje osjetila i koje je više od svih drugih živih bića. Njegove slavne djelatnosti istovjetne su s Njim samim. Stoga ne bismo trebali slušati ni razgovarati o besmislenim djelatnostima svjetovnih političara i tobožnjih velikana, već trebamo oblikovati svoj život na takav način da možemo pobožno djelovati, ne gubeći ni trena. *Śri Iṣopanišada* nas upućuje na takve pobožne djelatnosti.

Ako netko nije navikao na život predanosti, čega će se sjetiti u trenutku smrti, kad je tijelo uznemireno, i kako će moliti svemogućega Gospodina da se sjeti njegovih žrtvovanja? Žrtvovanje znači uskratiti osjetilima što žele. Čovjek za života treba naučiti ovo umijeće tako da tijekom života osjetila zaokupi služenjem Gospodinu. U trenutku smrti, iskoristit će rezultate takvoga djelovanja.

Osamnaesta mantra

*agne naya supatha raye asman
višvani deva vayunani vidvan
yuyodhy asmaj juhuranam eno
bhuyiṣṭham te nama-uktim vidhema*

agne - o, moj Gospodine, silan kao vatra; *naya* - molim Te, vodi; *supatha* - pravim putem; *raye* - k Tebi; *asman* - nas; *višvani* - sve; *deva* - o, Gospodine moj; *vayunani* - djelovanja; *vidvan* - poznavatelj; *yuyodhi* - molim Te, ukloni; *asmā* - našem; *juhuranam* - sve zapreke na putu; *enah* - sve poroke; *bhuyiṣṭham* - mnogobrojne; *te* - Tebe; *namah uktim* - riječi pune poštovanja; *vidhema* - činim.

O, moj Gospodine, silni kao vatra, o, svemoćni, odajem Ti sad sve štovanje, padajući na zemlju pred Tvoja stopala. O, Gospodine moj, molim Te, vodi me pravim putem kako bih Te dostigao. Ti znaš što sam sve činio u prošlosti i zato me, molim Te, oslobodi posljedica mojih prošlih grijeha, tako da mogu nesmetano napredovati.

KOMENTAR: Predajući se Gospodinu i moleći Ga za bezuzročnu milost, *bhakta* može napredovati na putu potpune samospoznaje. Gospodin je oslovljen kao vatra, jer može sve spaliti u pepeo, uključujući i grijeh predane duše. Kao što je opisano u prethodnim *mantrama*, pravi ili krajnji vid Apsoluta je Svevišnji Gospodin, a Njegov neosobni vid, *brahmajyoti*, blistavi je sjaj koji Mu prekriva lice. Koristoljubive djelatnosti, ili put samospoznaje zvan *karma-kanda*, najniži je stadij pri tom nastojanju. Čim takve djelatnosti neznatno odstupe od propisanih načela *Veda*, pretvaraju se u *vikarmu*, djelatnosti oprečne interesima onoga tko ih čini. Obmanuto živo biće djeluje tako samo radi ugađanja osjetilima, pa *vikarma* postaje zapreka na putu samospoznaje.

Samospoznaja je moguća jedino u ljudskom obliku života. Od 8 400 000 vrsta života, ljudski oblik koji se odlikuje *brahmanskom* kulturom predstavlja jedinu priliku za stjecanje znanja o transcenciji. Brahmanska kultura obuhvaća istinoljubivost, vladanje osjetilima, snošljivost, jednostavnost, potpuno znanje i potpunu vjeru u Boga. Visoki rod ne služi tomu da čovjek bude na njega ponosan. Kao što se sinu liječnika pruža prilika da i sam postane liječnik, sinu *brahmane* pruža se prilika da postane *brahmana*. Međutim, to pravo stečeno rođenjem nije sve, jer on mora sam razviti odlike *brahmane*. Čim postane ponosan što se rodio u obitelji *brahmane*, pa zanemari razvijanje popratnih odlika, degradira se i pada s puta samospoznaje. Tako upropaštava priliku da ostvari svoju misiju u ljudskom obliku života.

U *Bhagavad-giti* (6.41-42), Gospodin nas uvjerava da *yogabhraṣṭe*, duše koje su pale s puta samospoznaje, dobiju priliku da se poprave tako što se rode u obitelji dobrih *brahmana* ili u obitelji bogatih trgovaca. To rođenje

pruža veće mogućnosti za samospoznaju. Ako zbog iluzije pojedinac zloupotrijebi takvo rođenje, gubi povoljnu priliku koju mu u ljudskom životu pruža Gospodin.

Kad se pridržava propisanih načela, pojedinac se uzdiže s razine koristoljubivoga djelovanja na razinu transcendentalnoga znanja. Nakon što je mnoge živote njegovao transcendentarno znanje, postaje savršen kad se preda Gospodinu. To je uobičajeni put. Međutim, onaj tko se preda na samom početku, kao što je preporučeno u ovoj *mantri*, odmah nadilazi sve pripremljene stadije, prihvaćajući duh predanosti. U *Bhagavad-giti* (18.66) rečeno je da Gospodin odmah preuzima brigu o takvoj predanoj duši i oslobađa je posljedica njezinih grešnih djela. Djelatnosti *karma-kande* povlače za sobom brojne grešne posljedice, dok se na putu *jnanakande*, filozofskoga razvoja, broj takvih grešnih djelatnosti smanjuje. Međutim, na putu *bhakti*, predanog služenja Gospodinu, gotovo ne postoji prilika za stvaranje grešnih posljedica. Gospodinov *bhakta* razvija sve dobre odlike samoga Gospodina, a da ne govorimo o odlikama *brahmane*. *Bhakta* istom stječe odlike iskusnoga *brahmane* ovlaštenoga da vrši žrtvovanja, čak i ako se nije rodio u obitelji *brahmane*. To je Gospodinova svemoć. Gospodin može učiniti da se čovjek rođen u obitelji *brahmane* degradira na položaj niskoga čovjeka koji jede pse, a čovjeka koji jede pse može uzdići na položaj viši od položaja *brahmane*, jednostavno na temelju predanog služenja. Svemogućí Gospodin prebiva u svakom srcu, pa može Svoje iskrene *bhakte* voditi pravim putem. Takve smjernice daje posebno *bhakti*, čak i ako *bhakta* želi nešto drugo. Što se tiče drugih, Bog njihove postupke odobrava samo na njihov vlastiti rizik. Međutim, *bhakta* upućuje na takav način da nikad ne djeluje pogrešno. U *Šrimad Bhagavatamu* (11.5.42) je rečeno:

*sva-pada-mulam bhajatah priyasya
tyaktanya-bhavasya harih pareśah
vikarma yč čotpatitam kathančid
dhunoti sarvam hrđi sanniviśtah*

„Gospodin je tako ljubazan prema *bhakti* koji se potpuno predao Njegovim lotosnim stopalima da čak i ako *bhakta* ponekad počini vikarmu, djela protivna vedskim uputama, Gospodin u njegovom srcu odmah ispravlja takvu pogrešku, jer su Mu *bhakte* vrlo dragi.”

U ovoj *mantri Šri Iśopaniśade*, *bhakta* se moli Gospodinu da u srcu ispravi njegove pogreške. Griješiti je ljudski. Uvjetovana duša vrlo često čini pogreške i jedina mjera koju može poduzeti protiv takvih nenamjernih grijeha je da se baci pred Gospodinova lotosna stopala, kako bi pod Njegovim vodstvom izbjegla takve zamke. Gospodin preuzima brigu o potpuno predanim dušama. Stoga se svi problemi rješavaju predavanjem Gospodinu i djelovanjem u skladu s Njegovim uputama. Iskreni *bhakta* prima takve upute na dva načina: jedan je preko svetaca, spisa i duhovnoga učitelja, a drugi

preko samoga Gospodina koji prebiva u svakom srcu. Tako je *bhakta*, potpuno prosvijećen vedskim znanjem, zaštićen u svakome pogledu.

Vedsko znanje je transcendentalno i ne može se shvatiti svjetovnim obrazovnim metodama. Vedske se *mantrae* mogu shvatiti samo milošću Gospodina i duhovnoga učitelja (*yasya deve para bhaktir yatha deve tatha gurau*). Ako netko stane pod okrilje vjerodostojna duhovnog učitelja, smatra se da je stekao Gospodinovu milost. Gospodin se pred *bhaktom* pojavljuje kao duhovni učitelj. Duhovni učitelj, vedski spisi i sam Gospodin vode *bhaktu*, dajući mu snagu. Zato ne postoji mogućnost da *bhakta* ponovno padne u blato materijalne iluzije. Zaštićen sa svih strana, sigurno će dostići krajnji cilj savršenstva. Ova *mantra* nagovještava čitav proces, a *Śrimad-Bhagavatam* (1.2.17-20) ga podrobnije objašnjava.

Slušanje i pjevanje o Gospodinovim slavama pobožno je djelo. Gospodin želi da svatko sluša i pjeva o Njegovim slavama, jer je dobronamjernik svih živih bića. Kad sluša i pjeva o Gospodinovim slavama, osoba se pročišćava od svega nepoželjnog i svoju ljubav posvećuje Gospodinu. U tom stadiju, razvija odlike *brahmane*, a utjecaj nižih odlika prirode (strasti i neznanja) u cijelosti nestaje. Zahvaljujući predanom služenju, *bhakta* postaje potpuno prosvijećen te spoznaje Gospodina i put koji vodi k Njemu. Kad sve sumnje iščeznu, postaje čisti *bhakta*.

Tako se završavaju Bhaktivedantina komentari Śri Iṣopanišade, znanja koje čovjeka približava Svevišnjoj Božanskoj Osobi, Krišni.

Rječnik

A

ačarya - duhovni učitelj koji poučava primjerom.

akarma - djelovanje koje osobu oslobađa kruga rođenja i smrti.

amara - besmrtnost.

ananda - aspekt blaženstva Svevišnjeg Gospodina.

ananta - neograničen.

anumana - induktivno znanje.

apapa-vidha - čist i neokaljan, onaj kojeg grijeh ne može dotaći.

apara-prakrti - Gospodinova niža energija.

arća-vigraha - Gospodinov oblik koji se obožava u hramu.

aroha - uzlazni proces znanja.

asura - demon.

ašrame - u vedskom društvu, četiri razvojna stadija ljudskog života, namijenjena uzdizanju do duhovnog savršenstva; počinju *brahmačaryom* (celibatom i učenjem), nastavljaju se *grhasthom* (bračnim životom) i *vanaprasthom* (povlačenjem iz obiteljskog života) i dostižu vrhunac u *sannyasi* (potpunom odricanju od obiteljskog života i obaveza).

atma - duša.

atma-ha - ubojica duše.

avidya - neznanje.

avyakta - nemanifestirano stanje kreacije.

B

Bhagavad-gita - glavni spis vedske tradicije; izlaže učenja koja je Gospodin Krišna prenio Svom *bhakti* Arjuni i objašnjava predanost Svevišnjem Gospodinu kao krajnji cilj i glavni način dostizanja duhovnog savršenstva.

Bhagavan - Svevišnji Gospodin, koji je prvobitni vlasnik svih vrsta obilja.

bhakta - štovatelj Svevišnjeg Gospodina.

bhakti (bhakti-yoga) - predano služenje Svevišnjeg Gospodina.

brahmajyoti - tjelesni sjaj Svevišnjeg Gospodina, koji osvjetljava duhovni

svijet.

Brahman - bezlični, sveprožimajući aspekt Svevišnjeg Gospodina.

brahmane - stalež inteligentnih ljudi; poznavatelji Brahmana.

Brahma-samhita - Brahmine molitve upućene Gospodinu u kojima opisuje Gospodinove slave.

budha - učen čovjek.

Ć

ćaitya-guru - Svevišnji Gospodin koji u srcu daje savjete naprednom *bhakti*.

D

dhira - osoba koja nije uznemirena materijalnom iluzijom.

dvija-bandhu - osoba rođena u obitelji *brahmana* koja ne posjeduje odlike *brahmane*.

G

gune - tri odlike materijalnog svijeta; vrlina, strast i neznanje.

guru - duhovni učitelj ili *ačarya*, koji govori i djeluje u skladu sa spisima.

J

jnani - onaj tko pokušava dostići Vrhovni Apsolut njegovanjem empirijskog, spekulativnog znanja.

K

kama - materijalna želja; požuda.

kaništa-adhikari - osoba na najnižem stupnju spoznaje Boga.

karma - materijalna aktivnost koja uvijek zapliće osobu u neku vrstu posljedice, bilo dobru, bilo lošu.

karma-bandhana - rad koji osobu vezuje za materijalni svijet.

karma-yoga - nuđenje rezultata rada Krišni.

karmi - osoba koja pokušava uživati u rezultatima svojih materijalnih

aktivnosti.

kirtana - pjevanje ili recitiranje o slavama Svevišnjeg Gospodina; vidi pod *sankirtana*.

Krišna - Svevišnja Božanska Osoba u Svom izvornom dvorukom obliku, koji je porijeklo svih ostalih oblika i inkarnacija Gospodina.

kšatrije - administrativni stalež.

M

madhyama-adhikari - osoba na srednjem stadiju spoznaje Boga.

maha-bhagavate - velike osobe koje sve vide u odnosu sa Svevišnjim Gospodinom.

maha-mantra - velika *mantra* koja sadrži suštinu svih drugih *mantri* i koja znači: „O Gospodine, O Gospodinova energijo, molim Vas, dopustite mi da Vas služim“ - Hare Krišna, Hare Krišna, Krišna Krišna, Hare Hare / Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare.

Martya-loka - „svijet smrti“; planet Zemlja.

maya - materijalna energija; Gospodinova iluzorna energija pod čijim utjecajem živo biće zaboravlja svoju pravu duhovnu prirodu.

mayavada - monistička filozofija prema kojoj se Bog i živa bića ne razlikuju.

mayapahrta-jnani - onaj koji vjeruje da je sam Bog.

mukti - oslobođenje od kruga uzastopnog rađanja i umiranja.

mudhe - budale ili magarci.

N

naradhama - najniži od ljudskih bića

nirguna - bez materijalnih odlika

P

Para-brahman - Svevišnja Božanska Osoba, koja je viša od Svog bezličnog aspekta, Brahmana.

Paramatma - oblik Svevišnjeg Gospodina koji prebiva u srcu i prati svako živo biće u materijalnom svijetu.

parampara - učeničko nasljeđe.

para-prakrti - Gospodinova viša energija.

pite - preci, praočevi.

prasadam - posvećena hrana koja je prvo ponuđena Gospodinu.

pratyakša - izravno svjedočanstvo.

puruša - Svevišnji Gospodin kao vrhovni upravitelj *prakrti*.

R

rajas - materijalna *guna* strasti; odlikuje se materijalističkim naporima i željom za zadovoljavanjem osjetila.

S

sać-ćid-ananda - savršeno duhovno postojanje, koje je vječno (*sat*), puno znanja (*ćit*) i puno blaženstva (*ananda*).

saguna - s odlikama.

samadhi - meditacija usmjerena na osobni oblik Gospodina.

sankhya - grana filozofije koja se bavi analizom elemenata materijalnog svijeta.

sankirtana - skupno pjevanje Božjih svetih imena.

Š

šastre - autoritativni spisi.

šrimat - *vaišya*; pripadnik trgovačkog staleža.

šući - duhovno napredni *brahmana*.

šudre - radnički stalež.

šukra - svemoćan.

svami - onaj tko je duhovnom snagom postao gospodar svojih osjetila.

T

tamas - materijalna *guna* neznanja; odlikuje se neznanjem, bezvoljnošću i ludilom.

tapasya - strogost; materijalna neudobnost koja se prihvaća radi duhovne spoznaje.

tri-pad-vibhuti - duhovna priroda, koja predstavlja tri četvrtine Gospodinove energije.

U

Upanišadi - filozofski dio Veda, koji vodi učenika do razumijevanja osobne prirode Apsolutne Istine.

uttama-adhikari - osoba na najvišem stupnju spoznaje Boga.

V

Vaikuntha - vječni, duhovni svijet iznad materijalnog svemira.

vaišnava - *bhakta* Krišne ili nekog drugog oblika Svevišnje Božanske Osobe.

varne - četiri staleža vedskog društva: *brahmane* (svećenici, učitelji i intelektualci), *kšatriye* (vojska i državni službenici), *vaišye* (zemljoradnici i trgovci) i *šudre* (radnici i obrtnici).

veda - znanje.

Vede - izvorni razotkriveni spisi; sam Gospodin ih je prvi izgovorio.

veda-vada-rate - oni koji daju vlastita objašnjenja *Veda*.

vikrama - djelatnosti zabranjene u razotkrivenim spisima, koje osoba vrši kada zloupotrijebi svoju slobodnu volju.

Višnu - ime Svevišnje Božanske Osobe kao stvoritelja i održavatelja materijalnih svemira.

Vrindavana - najintimnije osobno prebivalište Gospodina Krišne u kojem provodi zabave sa Svojim *bhaktama*.

Y

yoga - različiti procesi duhovne spoznaje, koji teže za dostizanjem Svevišnjeg.

yogi - onaj tko slijedi jedan od procesa *yoge*.

yoga-bhrašta - onaj tko je skrenuo s puta samospoznaje.